

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Vantaan kaupungin esiopetuksen hyvinvointi- työn esittelyvideo

Kankaanpää, Hanna & Kittilä, Jaana

2017 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Yhdessä enemmän

Vantaan kaupungin esiopetuksen hyvinvointityön esittelyvideo

Kankaanpää Hanna & Kittilä Jaana
Sosionomikoulutus
Opinnäytetyö
Tammikuu, 2017

Hanna Kankaanpää & Jaana Kittilä

Vantaan kaupungin esiopetuksen hyvinvointityön esittelyvideo

Vuosi	2017	Sivumäärä	49
-------	------	-----------	----

Opinnäytetyössä tuotettiin Vantaan kaupungin esiopetuksen hyvinvointityön esittelyvideo. Vantaan kaupungilla on yli 120 esiopetusyksikköä. Hyvinvointityön työntekijöiden, kuraattoreiden, psykologien ja terveydenhoitajien keskuudessa oli noussut tarve esittelyvideolle, jonka avulla hyvinvointityötä voitaisiin tehdä näkyväksi ja tunnetuksi muun muassa varhaiskasvatuksen kentälle ja esiopetuksessa olevien lasten vanhemmille. Videota voitaisiin käyttää esimerkiksi vanhempainilloissa.

Teoreettisena viitekehyksenä opinnäytetyössä on ensisijaisesti lasten hyvinvointityötä määrittelevät lait, kuten Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki ja Perusopetuslaki. Lähteenä käytettiin lisäksi Vantaan esiopetuksen hyvinvointityön käsikirjaa, joka ohjaa esiopetuksessa tehtävää hyvinvointityötä. Teoriaosuudessa käsiteltiin myös Opiskelijahultolain painottamaa yhteisöllistä sekä yksilökohtaista hyvinvointityötä. Näiden lisäksi avattiin kasvatuskumppanuuden ja osallisuuden käsitteitä.

Opinnäytetyö on toiminnallinen, työelämälähtöinen kehittämistyö, jonka tavoitteena on tiedottaa hyvinvointipalveluista. Videon asiasisällön koostamiseksi toteutettiin työnkuvaa syventävät puolistrukturoidut teemahaastattelut yhdelle kuraattorille, psykologille sekä terveydenhoitajalle. Videon visuaaliseksi sisällöksi kerättiin kuvamateriaalia Pixabay-kuvapalvelusta, työntekijöiden tuottamasta kuvamateriaalista sekä kuvaamalla itse. Hyvinvointityön työntekijöiltä saadun palautteen mukaan esittelyvideosta välittyy halutun kaltainen, positiivinen ja helposti lähestyttävä mielikuva hyvinvointipalveluista.

Asiasanat: Esiopetuksen hyvinvointityö, Oppilashuolto, Video, Yhteisöllinen oppilashuolto, Yksilökohtainen oppilashuolto

Hanna Kankaanpää & Jaana Kittilä

A video presentation of the social services available to Vantaa preschool children and their families

Year	2017	Number of pages	49
------	------	-----------------	----

The aim of this thesis was to produce a video explaining the various social services that are available to preschool children and their families in Vantaa. The metropolitan city of Vantaa has over 120 preschools. Psychologists, counsellors, health care and social workers employed by the city felt a video would be useful for making the range of wellbeing services they provide more visible and familiar to people associated with early childhood education and the parents or guardians of preschool children. The idea was that the video could be played at parent information sessions, for example.

The theoretical framework of this thesis is primarily supported by Finnish laws on children's wellbeing, such as the Pupil and Student Welfare Act and the Basic Education Act. As a guide for utilising the various options available, a handbook on the social services available to preschool families in Vantaa was also helpful. The theoretical section also focused on the Student Welfare Act's sections on communal and individual student welfare and further exploration of the concepts of communal child-rearing and collaborative partnerships between families, social workers and educators.

The result of this thesis was a practical workplace-oriented informational tool that tells preschool parents or guardians about the municipal services that can improve their wellbeing. To offer a more in-depth look into their professions, the authors conducted semi-structured themed interviews with a psychologist, counsellor and a health care representative for use in the video. For other content, they gathered footage from the Pixabay public domain imagery service, utilised material submitted by social workers, and composed some visual elements themselves. Feedback received from the city's social workers indicated that the video conveyed the image intended: that of a positive and easily approachable network of wellbeing services.

Key words: Preschool social services, student welfare, video, communal student welfare, individual student welfare

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Opinnäytetyön tavoitteet.....	6
3	Tietoperusta	8
3.1	Lait	8
3.2	Oppilashuollon tavoitteet ja toteuttaminen	9
3.3	Kasvatuskumppanuus	11
3.4	Osallisuus	12
3.5	Aikaisemmat tutkimukset oppilashuoltoon ja yhteisölliseen työhön liittyen ..	14
3.6	Vantaan kaupungin esiopetuksen hyvinvointityö	15
3.7	Yhteisöllinen ja yksilökohtainen hyvinvointityö	16
3.7.1	Yhteisöllinen hyvinvointityö	17
3.7.2	Yksilökohtainen hyvinvointityö	18
3.8	Hyvinvointityön ammattilaiset	19
3.8.1	Kuraattori	19
3.8.2	Psykologi	20
3.8.3	Terveystieteiden ammattilainen	21
4	Työelämälähtöinen kehittämistyö toiminnallisena opinnäytetyönä.....	22
4.1	Opinnäytetyön aiheen suunnittelu ja rajaus	22
4.2	Videon suunnittelu	24
4.3	Projektin toteutus.....	26
5	Opinnäytetyön arviointi	31
5.1	Opinnäytetyöprosessin arviointi.....	32
5.2	Eettisyys ja luotettavuus	34
5.3	Ammattillinen kasvumme	36
6	Pohdinta	37
	Lähteet	41
	Liitteet	44

1 Johdanto

Suomessa jokaisella lapsella alkaa oppivelvollisuus seitsemän vuoden iässä. Tätä edeltävänä vuonna perusopetuslaki velvoittaa lapsen osallistumaan vuoden kestäväan esiopetukseen. (POL, 628/1998, §25.) Vuonna 2014 voimaan astuneen uuden Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan kuntien on järjestettävä kaikille oppivelvollisille oppilashuollon palveluja. (OHL, 1287/2013, §1). Tämä koskee myös esiopetuksessa olevia, sillä esiopetus siirtyi sosiaalishallinnon alta opetus- ja kulttuurihallinnon alle asteittain vuodesta 2013 lukien. (Kahiluoto, T. 2012.) Uuden Oppilas- ja opiskelijahuoltolain myötä painopiste oppilashuollossa tulisi olla ennaltaehkäisevässä työssä, jota toteutetaan erityisesti yhteisöllisen työn muotoja käyttämällä (OHL, 1287/2013, §2).

Esiopetuksen hyvinvointityö tarkoittaa lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista huolehtimista. Se muodostuu lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämisestä ja ylläpitämisestä sekä niiden edellytyksiä lisäävästä toiminnasta esiopetus- ja varhaiskasvatusyhteisössä. Esiopetuksen hyvinvointityö koostuu ennaltaehkäisevästä yhteisöllisestä hyvinvointityöstä sekä yksilökohtaisesta hyvinvointityöstä, johon kuuluvat neuvolan terveydenhoitopalvelut, psykologi- ja kuraattoripalvelut. Tarvittaessa lapsen asioiden hoitamiseen voidaan koota monialainen asiantuntijaryhmä, johon osallistuu perheen ja esiopetuksen henkilöstön lisäksi hyvinvointityön työntekijä. Hyvinvointityöllä tavoitellaan esiopetukseen terveellistä ja turvallista kasvu- ja oppimisympäristöä. (Vantaa.fi 2016.)

Vantaan kaupungin suomenkielisessä esiopetuksessa käytetään oppilashuoltokäsitteen tilalla hyvinvointityön käsitettä. Uuden oppilas- ja opiskelijahuoltolain astuttua voimaan Vantaan kaupungilla perustettiin esiopetukseen yksi vastaavan kuraattorin virka, kolme kuraattorin sekä kolme psykologin virkaa. Vantaan kaupungilla on yli 120 esiopetusyksikköä. Esiopetuksen hyvinvointityön henkilöstö on kehittänyt toimintaansa nyt yhden ja puolen vuoden verran. Kehittämistyö jatkuu edelleen. Hyvinvointityön työntekijöiden, kuraattoreiden, psykologien ja terveydenhoitajien, keskuudessa on noussut tarve esittelyvideolle, jonka avulla hyvinvointityötä voitaisiin tehdä näkyväksi ja tunnetuksi muun muassa varhaiskasvatuksen kentälle ja esiopetuksessa olevien lasten vanhemmille.

2 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyömme tavoitteena oli tuottaa Vantaan kaupungin esiopetuksen hyvinvointityön esittelyvideo. Jo edellä toimme esille hyvinvointityön näkyväksi tekemisen tarpeen kohderyhmälle eli esiopetuksen työntekijöille ja lasten vanhemmille. Opinnäytetyönä toteutettavan videon tavoitteena on tiedottaa vanhemmille hyvinvointityön eri muodoista ja mahdollisesti

myös madaltaa kynnystä palveluihin hakeutumisessa. Videota voitaisiin käyttää esimerkiksi vanhempainilloissa. Video suunniteltiin julkaistavan myös Vantaan kaupungin internet-sivuilla.

Uudessa Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa oppilashuollon painopistettä on siirretty yksilökohtaisesta työstä yhteisölliseen oppilashuoltoon. Yksilökohtainen oppilashuoltotyö on esimerkiksi terveydenhuollon palveluja, opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä monialaista yksilökohtaista opiskeluhuoltoa. Yhteisöllisellä oppilashuollolla tarkoitetaan toimintakulttuuria, jolla edistetään opiskelijoiden oppimisedellytyksiä, tuetaan hyvinvointia ja terveyttä sekä pyritään kehittämään sosiaalista vastuullisuutta ja vuorovaikutusta. Lisäksi vahvistetaan oppilaiden osallisuutta sekä kehitetään ympäristön turvallisuutta, terveellisyttä ja esteettömyyttä. (OHL §4.) Vantaan kaupungin esiopetuksen hyvinvointityön henkilöstö kokee erityisesti yhteisöllisen työn näkyväksi tekemisen tärkeäksi. Yhtenä videon tavoitteena on kertoa yhteisöllisen hyvinvointityön toteuttamisesta ja sen eri muodoista.

Tarve esittelyvideolle nousi suoraan työelämän tarpeesta. Hyvinvointityön henkilöstöllä ei ollut itsellään resursseja sen toteuttamiseen. Vaikka Vantaalla on panostettu hyvinvointityöhön perustamalla uusia virkoja, on hyvinvointityön näkyväksi tekeminen esiopetusyksiköiden suureen määrään nähden haastavaa. Nykytekniikkaa hyödyntämällä, esittelyvideota käyttämällä, olisi tarkoitus helpottaa osaltaan työntekijöiden työtä. Jatkossa työntekijöiden ei tarvitsisi jalkautua vanhempainiltoihin esittelemään henkilökohtaisesti työtänsä. Videotiedotuksella tavoitellaan samanlaisen ja tasa-arvoisen tiedon jakamista hyvinvointipalveluista.

Vantaan kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelmassa korostetaan vanhempien ja lasten osallisuuden ja kasvatuskumppanuuden lisäämisen merkitystä. Vanhempien osallisuutta voidaan vahvistaa muun muassa lisäämällä heidän tietoisuuttaan oppilashuollosta ja ohjaamalla heitä hakemaan tarvitsemiaan palveluja. (Monialainen oppilashuollon yhteistyö 2016.) Opetussuunnitelmassa yhtenä kasvatuskumppanuuden vahvistajana mainitaan palveluista tiedottaminen vanhemmille. On tärkeää tiedottaa palveluista, joiden avulla voidaan tukea lapsen kasvua ja kehitystä. (Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö 2016). Vanhempien osallisuutta ja kasvatuskumppanuutta pyritään vahvistamaan jakamalla tietoa videon välityksellä hyvinvointipalveluista ja vanhempien vaikuttamismahdollisuuksista esimerkiksi hyvinvointityön kehittämisessä.

Opinnäytetyön tarkoituksena on myös lisätä tietoisuutta myös esiopetuksen henkilöstön keskuudessa olemassa olevista hyvinvointityön palveluista. Palveluita hyödyntämällä voidaan esiopetuksessa vapauttaa resursseja kasvatustyöhön ja hyvinvointityön tekeminen painottuisi enemmän hyvinvointityötä tekeville ammattilaisille.

Edellä mainittujen asioiden lisäksi tavoitellaan hyvinvointityön henkilöstön toiveiden mukaista rentoa ja helposti katsottavaa videosesitystä hyvinvointityöstä. Esittelyvideon tavoitteena on

madaltaa kynnystä palveluihin hakeutumisessa ja välittää positiivinen ja miellyttävä kuva hyvinvointipalveluista.

Omiksi oppimistavoitteiksi asetimme opinnäytetyössämme tietämyksen syventämisen oppilas-huollon kokonaisuudesta ja sen toteuttamistavoista. Tavoitteenamme oli saada kokemusta työelämälähtöisestä kehittämistyöstä, tiimityöskentelystä ja suunnitelmallisen projektin toteuttamisesta. Omien oppimistavoitteiden toteutumista arvioimme laatimiemme prosessin ja produktin arviointikaavakkeiden avulla. (Liite 1. ja Liite 2.) Avaamme asettamiemme oppimistavoitteiden toteutumista Ammattillinen kasvumme- osiossa.

3 Tietoperusta

Teoreettisena viitekehyksenä opinnäytetyössämme on ensisijaisesti lasten hyvinvointityötä määrittelevät lait, kuten Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki ja Perusopetuslaki. Tietoperustassa kuvaamme myös opillashuollon tavoitteita ja toteuttamista yleisesti yhteiskunnassamme. Avaamme myös Vantaan esiopetuksen hyvinvointityötä, jota ohjaa Vantaan Esiopetuksen hyvinvointityön käsikirja. Näiden lisäksi käsittelemme yhteisöllistä ja yksilökohtaista hyvinvointityötä sekä kasvatuskumppanuuden ja osallisuuden käsitteitä.

3.1 Lait

Perusopetuslaissa (628/1998, 14 § ja 15 §) säädetään kodin ja koulun yhteistyön ja oppilas-huollon keskeisistä periaatteista ja tavoitteista sekä järjestämistavasta. Perusopetuslaissa säädetään myös lapsen oikeudesta turvalliseen opiskeluympäristöön. Opetuksen järjestäjällä on velvollisuus laatia suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta, häirinäältä ja valvoa suunnitelman toimeenpanoa, noudattamista ja toteutumista (POL 628/1998, 29 §).

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain tarkoituksena on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia. Lisäksi edistetään lasten osallisuutta ja ehkäistään ongelmien syntymistä. Lailla edistetään oppilaitosyhteisön ja opiskeluympäristön hyvinvointia, terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki sisältää myös yhteisöllisen toiminnan sekä kodin ja oppilaitoksen välisen yhteistyön edistämisen. Lailla turvataan varhainen tuki sitä tarvitseville. Kaikille on taattava yhdenvertainen opiskeluhoitopalvelujen saatavuus ja laatu. Tarkoituksena on myös vahvistaa monialaista yhteistyötä ja kehittää työn toteuttamista ja organisointia. (OHL 1287/2013, 2§.)

Laki painottaa toteuttamaan oppilashuoltoa ensisijaisesti ennaltaehkäiseviä, yhteisöllisiä työmuotoja käyttäen. Tavoitteena on tukea koko oppilaitosyhteisön hyvinvointia. Tämän lisäksi

oppilaille on oikeus yksilölliseen opiskeluhooltoon. Opiskeluhoollon palveluihin kuuluvat kuraattori- ja psykologipalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut. Tarvittaessa työtä tehdään monialaisena yhteistyönä opiskelijoiden, huoltajien sekä muiden yhteistyötahojen kanssa. (OHL 1287/2013, 3§.)

Laki määrittelee yhteisöllisen opiskeluhoollon toimintakulttuuriksi, jolla edistetään oppilaitosyhteisössä opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta. Tämän lisäksi tulee kiinnittää huomiota opiskeluympäristön terveellisyyteen, turvallisuuteen ja esteettömyyteen. Kaikki opiskeluhoollon toimijat toteuttavat yhteisöllisen opiskeluhoollon työn muotoja. (OHL 1287/2013, 4§.)

3.2 Oppilashuollon tavoitteet ja toteuttaminen

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan järjestettävän oppilashuollon tarkoituksena on edistää opiskelijan ja koko opiskeluyhteisön hyvinvointia. Lisäksi tärkeänä osana työtä ovat huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö sekä opiskelijoiden osallisuuden lisääminen itseään ja opiskeluyhteisöä koskevissa asioissa. Tavoitteena on myös turvata varhaisen tuen saaminen sekä hyvinvointipalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu. Tuen riittävän varhaisella tarjoamisella pyritään ehkäisemään pulmien syntymistä ja vähentämään lastensuojelun tarvetta. Laki varmistaa opiskeluhoollon toteuttamisen ja johtamisen toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä. (STM 2015, 4.) Lain mukaan opiskeluhooltoon tulee toteuttaa ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoollona. Opiskelijoilla on lisäksi oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon. Työtä toteutetaan monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opetustoimen, sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa yhdessä opiskelijoiden, heidän huoltajiensa sekä tarpeen mukaan muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskeluhooltolain mukaan oppilashuollon järjestämisvastuu on koulutuksen järjestäjällä, joka on yleisimmin kunta. Opiskeluhoollon palveluiden tulee muodostaa toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. (Perälä ym. 2015, 25, 29, 32.)

Opiskeluhoolto koostuu opetussuunnitelman mukaisesta toiminnasta, johon sisältyy psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut. (STM 2015, 4.) Opetussuunnitelman mukaisella oppilashuollolla tuetaan yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä turvallista oppimisympäristöä. Sen avulla pyritään edistämään mielenterveyttä, ehkäisemään syrjäytymistä ja edistämään koko oppilaitosyhteisön hyvinvointia. Opiskeluhoollolla tuetaan myös oppimista sekä pyritään tunnistamaan mahdollisimman varhain oppimisen esteitä. Opiskeluhoolto on osana lasten ja nuorten palveluja. Opiskeluhoollon palvelut kulkevat tuke-
massa lasta esiopetuksesta toisen asteen opintoihin saakka muodostaen näin luonnollisen jatkumon. Palvelusta toiseen siirryttäessä muodostuu nivelvaihe. Tällaisia siirtymiä ovat esimerkiksi lapsen siirtyminen päivähoidosta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen. (Perälä ym. 2015, 27- 29.)

Nivala (2006, 101) kirjoittaa koulun virallisesta tehtävästä, jonka mukaan koulun tulee kasvat-
taa ja opettaa yhteiskunnan jäseniä. Perusopetuslaissa (628/1998, 2§) opetuksen tavoitteena
on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen
sekä antaa oppilaille tarpeellisia tietoja ja taitoja elämäänsä varten. Laissa mainitaan myös,
että esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyk-
siä. Nivala korostaa koulun roolia tietojen ja taitojen välittäjänä. Ilman peruskoulun päättöto-
distusta on nuoren vaikea päästä elämässään eteenpäin. Koulussa kohtaavat kaikki yhteiskun-
nan sosiaaliluokat. Jokainen oppilas tuo kouluun mukanaan myös oman elämäntilanteensa.
Näin ollen läsnä ovat myös mahdolliset kotiin ja vapaa-aikaan liittyvät ongelmat. (Nivala
2006, 101-102.)

Oppilashuolto on osa koulun tukipalveluja. Tukipalvelujen avulla pyritään turvaamaan opetus-
tavoitteiden toteutuminen ja viestimään, että yhteiskunnassamme kaikki ovat tasa-arvoisessa
asemassa. Erityisesti oppimisvaikeuksista kärsiviä pyritään auttamaan. Koulun tukipalveluiden
ajatellaan toimivan myös pienoismallina koko yhteiskunnan tukijärjestelmästä. Nivala jatkaa,
että oppilashuolto toimii koulun osajärjestelmässä oppilaita yhteiskuntaan sopeuttavassa teh-
tävissä. Oppilashuollon yhtenä tärkeänä tehtävänä on tukea opiskelijoita muun muassa pääs-
tötodistuksen saamisessa. Sen tarkoituksena on myös toteuttaa koulun yhteiskunnallista teh-
tävää toimintakykyisten kansalaisten kasvattamisessa. Opettamalla jo koulussa hyödyntämään
tarjolla olevia palveluita voidaan kannustaa oppilaita myös tulevaisuudessa käyttämään palve-
luita sekä osallistumaan niiden tuottamiseen. Oppilashuollon palveluiden tarkoituksena on Ni-
valan mukaan edistää välittämisen, huolenpidon ja myönteisen vuorovaikutuksen toiminta-
kulttuuria. (Nivala 2006, 120, 153-154.)

Esiopetuksen oppilashuollon tavoitteena on esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden
mukaan terveellisen ja turvallisen kasvu- ja oppimisympäristön luominen sekä lapsen kehityk-
sen ja oppimisen vaikeuksien tunnistaminen ja niihin puuttuminen mahdollisimman varhain.
Esiopetuksen oppilashuolto on osa varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen oppi-
lashuollon kokonaisuutta, jolla varmistetaan kaikille tasavertainen kasvu ja oppiminen. (Oi-
keus turvalliseen opiskelu-ympäristöön ja oppilashuolto 2006, 18)

Huoltajille annetaan tietoa olemassa olevista esiopetuksen oppilashuollon palveluista ja heitä
ohjataan hakemaan tarvitsemiaan palveluja. Tiedottaminen ja suunnitelmallisen yhteistyön
toteuttaminen lisäävät lapsen ja huoltajien osallisuutta. Oppilashuollon toimivuuden kannalta
tärkeää on myös eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio. (Ope-
tushallitus 2014, 2.).

3.3 Kasvatuskumppanuus

Uudessa vuonna 2016 voimaan tulleessa varhaiskasvatussuunnitelmassa kasvatuskumppanuudesta käytetään käsitettä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö. (Varhaiskasvatussuunnitelma 2016, 32.) Käytämme kuitenkin opinnäytetyössämme vielä kasvatuskumppanuuskäsitettä, koska aloitimme työn kirjoittamisen vanhan käsitteen ollessa voimassa ja lähes kaikissa lähteissämmekin käytetään sitä.

Aiemmin vanhempien oma kasvatustavoite korostui selvästi suhteessa muihin lasten kasvatusympäristöihin ja palveluihin. Tehtäviä eri instituutioiden välillä on jaoteltu esimerkiksi siten, että koti kasvattaa, koulu opettaa ja sosiaali- ja terveystyöt hoitavat. Kasvatuskumppanuudesta on alettu puhua vasta 2000-luvun alussa. Aikaisemmin on puhuttu kasvatusyhteistyöstä tai kasvatuksellisesta kumppanuudesta. Perhettä pidetään edelleen lapsen tärkeimpänä kehitysyhteisönä, mutta koti yksistään ei ohjaa lapsen kehitystä ja hyvinvointia. Lapsen hyvinvoinnin kannalta on ratkaisevaa, millaisen kokonaisuuden lapsen muut kehitysyhteisöt yhdessä kodin kanssa muodostavat. Kasvatuskumppanuudella on erityinen merkitys niissä tilanteissa, kun vanhemmilla ei ole jostakin syystä riittävästi voimavaroja lapsensa tukemiseen. Näissä tilanteissa muiden kehitysyhteisöjen, kuten päiväkodin, koulun, lähiympäristön ja muiden yhteiskunnan tukijärjestelmien, valmius ottaa vastuuta kasvatuskumppanuudesta korostuu. Toimimattomassa kasvatuskumppanuudessa voi olla vaarana, että lapsen tarpeet voivat jäädä kohtaamatta ja tuki saamatta hänen jäätyään eri kehitysyhteisöjen väliin. (Lämsä 2013, 31-32.)

Taustafilosofiana kasvatuskumppanuudessa on tavoite pyrkiä ennaltaehkäisevään toimintaan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointityössä. Keskeinen lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tuki on toimiva ja myönteinen yhteistyö kodin ja koulun välillä. Erityisen tuen tarpeisiin pyritään vastaamaan mahdollisimman varhain. Ennaltaehkäisevä kasvatuskumppanuus ei tarkoita sitä, että on olemassa erityisiä ongelmia, vaan sen perustana on lasten terveen ja tasapainoisen kasvun ja kehityksen tukeminen. (Lämsä 2013, 61.)

Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa kasvatuskumppanuus määritellään vanhempien ja henkilöstön tietoisena sitoutumisena toimimaan yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukemisessa. Hyvän kasvatuskumppanuuden pohjalla on keskinäinen luottamus, tasavertaisuus ja toisten kunnioittaminen. Vanhemmille kuuluu lapsen ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu. Vanhemmilla on oman lapsensa tuntemus, tieto ja kokemus. Henkilöstöllä taas on koulutuksen antama ammatillinen tieto ja osaaminen. Heidän vastuullaan on myös kasvatuskumppanuuden ja tasavertaisen yhteistyön edellytysten luominen. Kahden tärkeän tahon, vanhempien ja varhaiskasvatuksen kasvattajien, tiedot ja kokemus yhdistyvät kasvatuskumppanuudessa ja luovat yhdessä parhaat edellytykset lapsen hyvinvoinnin turvaamiseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.)

Uudessa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä pyritään varmistamaan, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Yhteistyö edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä aktiivisuutta ja siinä pyritään huomioimaan perheiden moninaisuus, lasten yksilölliset tarpeet sekä huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Lapsen hyvinvoinnista pyritään huolehtimaan huoltajien ja henkilöstön yhteisillä havainnoilla ja keskusteluilla lapsen arjesta. Huoltajilla on oltava mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa. Yhteistyössä hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa. Huoltajien verkostoituminen ja yhteinen toiminta nähdään tärkeänä niiden vahvistaessa yhteisöllisyyttä ja tukiessa henkilöstön työtä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 32-33.)

Riina Lehtipään tekemässä Pro gradu- tutkielmassa tarkastellaan päivähoiton ja vanhempien kasvatuskumppanuutta pikkulapsiperheiden arjessa. Tutkimuksen tuloksissa ilmeni, että kasvatuskumppanuus toteutuu päivähoitossa melko hyvin. Onnistuneessa yhteistyössä on mukana tasavertainen kohtaaminen, molemminpuolinen kunnioitus, tiedon jakaminen ja luottamuksellisuus sekä avoin vuorovaikutus. Tutkimuksessa nousi kuitenkin esille vanhempien toivomus, että päivähoiton henkilöstö panostaisi avoimempaan vuorovaikutukseen, tiedonkulun parantamiseen ja myös vanhempien verkostoitumisen tukemiseen. (Lehtipää 2007, 36.)

Yhtenä kasvatuskumppanuuden tavoitteena on vanhempien ja ammattilaisten tiivis yhteistyö lapsen varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja koulun aloituksen sekä niiden yhteen niveltämisen kohdissa. Ammattilaisilla on tärkeä rooli yhteyden rakentamisessa kotien ja koulun välillä. Tutustuminen, verkostoituminen ja sitoutuminen ovat kasvatuskumppanuuden rakentumisen lähtökohtia. Käytännön toimintamalleja osapuolten tutustumisessa ja verkostoitumisessa ovat esimerkiksi koulutulokastapaamiset, dialogiset vanhempainillat sekä lapsi- ja perhekohtaiset koulun aloituskeskustelut. (Kasvatuskumppanuus 2014.)

Yhteisten kasvatusavoitteiden saavuttamiseksi kasvatuskumppanuudessa korostuvat vuorovaikutus ja yhdessä toimiminen. Vanhempien tuki ja luottamus koulussa tehtävää työtä kohtaan ovat merkittäviä voimavaroja kasvatuskumppanuuden rakentumisessa. Molemminpuolinen arvostus ja myönteinen suhtautuminen lapseen rakentavat hyvää kasvatuskumppanuutta. Myös Lämsän mukaan erilaiset vanhempaintoimikunnat ovat yksi osoitus vireästä kasvatuskumppanuudesta. (Lämsä 2013, 49, 218.)

3.4 Osallisuus

Esiopetuksen hyvinvointityöllä pyritään vahvistamaan sekä lasten että vanhempien osallisuutta. YK:n Lapsen oikeuksien yleissopimuksessa ja Suomen Perustuslaissa lapsen oikeus ottaa osaa, osallistua ja olla osallinen omassa elämässään ovat keskeisiä säädöksiä. Osallisuus

on mainittuna YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksessa kuudessa eri artiklassa. Nämä artiklat käsittelevät lapsen identiteetin kehittymistä, autonomiaa, valinnan vapautta ja osallistumista itseään koskevaan päätöksentekoon. (Lasten oikeuksien yleissopimus 1989; Perustuslaki 731/1999 6 §.) Opiskeluhuollon toteuttamisesta huoltajien kanssa säädetään laissa. Lain mukaan huoltajilla on oltava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. (Varhaiskasvatustalaki 7 b §). Varhaiskasvatustalassa (36/1973, 2a §) painotetaan varhaiskasvatuksen tavoitteena yhteistoimintaa lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi.

Tänä syksynä julkaistuissa Varhaiskasvatustalasuunnitelman perusteissa on samoin vahva painotus lapsen osallisuuden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon vahvistamisesta varhaiskasvatustalassa. Tämän toteutuminen edellyttää osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden kehittämistä. Lasten sensitiivinen kohtaaminen, kuulluksi ja nähdyksi tuleminen vahvistavat osallisuutta. Myös lasten ja huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin edistävät osallisuuden kokemista. (Varhaiskasvatustalasuunnitelman perusteet 2016, 30.)

Leena Turja kirjoittaa osallisuuden käsitteestä sen eri käyttöyhteyksissä. Osallisuus voidaan liittää sosiaalisen syrjäytymisen ja osattomaksi jäämisen ehkäisyyn sekä yhteisön pyrkimyksiin ottaa kaikki tasavertaisesti jäseneksi. Osallisuus ei kuitenkaan tarkoita pelkkää osallistumista erilaisiin palveluihin tai tapahtumiin, mutta osallistuminen voi silti olla alkusysäyksenä syvemmän osallisuuden saavuttamisessa. (Hujala & Turja 2016, 47.) Osallisuuden kokemus voi pienelle lapselle olla sitä, että hän on mukana jonkin ryhmän tai yhteisön toiminnassa. On tärkeää, että vuorovaikutus viestittää lapselle, että häntä kunnioitetaan ja hän kokee olevansa merkityksellinen siinä yhteisössä, jossa hän on mukana. Lapsen osallisuuden kokemukselle on tärkeää myös tunne siitä, että häneen luotetaan. (Turja 2011,32.)

Osallisuuden kehittymistä voidaan tarkastella muun muassa Shierin tasomallin mukaan, jossa erotetaan viisi osallisuuden tasoa. Ensimmäisellä tasolla lapset tulevat kuulluiksi, nähdyiksi ja kohdatuiksi. Toisella tasolla keskeisintä on lapsen tukeminen mielipiteiden ja näkemysten ilmaisemisessa. Kolmannella tasolla kasvattaja hyödyntää lasten näkemyksiä yhteisen toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Neljännellä tasolla saavutetaan yhteistoiminnallisuuden tila, jossa lapsilla on mahdollisuus osallistua aikuisten rinnalla päätöksentekoon ja sitä edeltävään suunnitteluun. Tällöin kasvattajat luopuvat ylhäältäpäin tulevasta vallasta lasten suhteen. Tämä haastaa aikuisia uudenlaiseen ajatteluun ja toimintakulttuurin rakentamiseen, jonka pohjana ovat lasten ja aikuisten kanssa yhdessä laaditut toiminnat, säännöt ja suunnitelmat. Viidennellä tasolla valta ja vastuu jaetaan päätöksenteossa aikuisten kanssa ja lapset saavat kokemuksia vastuuseen kasvamisesta. Myös onnistumiset ja epäonnistumiset ovat osa

kasvu- ja toimintaprosessia. Vastuu lapsista on aikuisilla kaikilla tasoilla. (Mäkitalo ym. 2011, 85.)

Oppilaiden osallisuuden edistäminen on edellytys toimivalle oppilashuollolle ja hyvinvoivalle oppilasyhteisölle. Vaikuttamismahdollisuudet itseä koskeviin asioihin tukevat lapsen elämänhallintaa sekä edistävät terveyttä ja hyvinvointia. Osallisuuden kokemuksen kautta oppilas voi kokea merkityksellisyyttä sekä ajatustensa ja mielipiteidensä tärkeyden. Lisäksi se voimaannuttaa lasta ja kiinnittää oppilasta yhteisöönsä. Osallisuuden tukeminen edellyttää yhteisöllistä toimintakulttuuria sekä riittävää tietoa oppilaitoksen ja oppilashuollon toiminnasta sekä vaikuttamismahdollisuuksista. (Perälä ym. 2015, 87.)

Oppilaiden hyvinvoinnin tukemiseen tarvitaan tiivistä yhteistyötä vanhempien kanssa. Toimivalla yhteistyöllä kodin ja koulun välillä voidaan tukea huoltajia heidän kasvatustehtävässään sekä lasten hyvinvoinnin vahvistamisessa. Huoltajien osallisuutta voidaan vahvistaa yhteisöllisessä opiskeluhuollossa esimerkiksi siten, että huoltajat saavat tietoa opiskeluhollosta ja osallistumismahdollisuuksistaan. Osallistuminen opiskeluholloin suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin sekä opiskeluholloin työntekijöiden helppo tavoitettavuus ja käytettävyys lisäävät myös osaltaan vanhempien osallisuutta. (Perälä ym. 2015, 88-89.)

3.5 Aikaisemmat tutkimukset oppilashuoltoon ja yhteisölliseen työhön liittyen

Opinnäytetyömme aiheeseen suoraanaisesti liittyviä aikaisempia tutkimuksia emme löytäneet. Kodin ja koulun välisen yhteistyön kehittämiseen liittyviä tutkimuksia löytyy. Perehdyimme Ursula Ylikosken Lapin yliopistolle tekemään Pro gradu- tutkielmaan ”VEDETTÄIS YHTÄ KÖYTTÄ” Kodin ja koulun yhteistyö oppilashuollossa. Tutkimus käsitteli koulukuraattoreiden näkökulmasta kodin ja koulun yhteistyön rakentumista ja kehittämistä. Onnistunut yhteistyö edellyttää jatkuvaa kehittämistä, aktiivisuutta ja sitoutumista kummaltakin osapuolelta. Ylikosken tutkimuksessa haastatellut kuraattorit pohtivat sitä, kuinka heidän työnkuvansa voitaisiin tuoda esille niin, että heidät voitaisiin kokea perheiden ja oppilaiden tukijoina. Tutkimuksessa nousi esille, että tekemällä oppilashuollon työnkuvaa näkyväksi, voitaisiin mahdollisesti madaltaa yhteydenoton kynnyistä hyvinvointipalveluihin. (Ylikoski 2013, 15, 39.)

Vaikka resursseja oppilashuoltoon olisikin, se ei kuitenkaan välttämättä takaa toimivaa oppilashuoltoa ja hyvän yhteistyön muodostumista kotien kanssa. Tutkimuksen mukaan yhteistyöhön vanhempien kanssa kaivattaisiin erilaisia ja monipuolisempia toimintamalleja perinteisten vanhempainiltojen lisäksi. Palvelujen tulisi olla myös sellaisia, että ne olisivat käytettävissä aikatauluista huolimatta. Yhteistyössä voitaisiin hyödyntää uudenlaisia menetelmiä, kuten teknologiaa. Ylikosken (2013) Pro gradussa käsitellään uuden teknologian osalta lähinnä Wilma-järjestelmän vaikuttavuutta kodin ja koulun välisessä yhteistyössä (Ylikoski 2013, 15, 37-39, 67)

Tarkastelimme lisäksi Laura Revon tekemää väitöstutkimusta ”Pienet Lapset ja Kiusaamisen ehkäisy”, joka käsitteli muun muassa yhteisöllisen työn merkitystä lasten hyvinvoinnin kannalta. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, voidaanko koulukiusaamista ehkäistä jo varhaiskasvatuksessa toteutettavalla ennaltaehkäisevällä työllä. Repo selvitti tutkimuksessaan, millainen ilmiö kiusaaminen on ja miten se näyttäytyy varhaiskasvatuksen arjessa. Hän selvitti työssään myös löytyykö päiväkodista käytänteitä, joiden kautta kiusaamiseen voitaisiin vaikuttaa. Revon havaintojen mukaan Suomessa kiusaamisen ehkäisyyn suunniteltuja ohjelmia on olemassa erityisesti kouluikäisille lapsille (esimerkiksi KiVa- koulu ohjelma). Pienille lapsille suunnattuja vastaavia ohjelmia ei ole vielä käytettävissä Suomessa. Ainoastaan Folkhälsanilla on olemassa Kompisväskan- materiaali, joka on tuotettu Daghem utan mobbning -hankkeessa (2012-2014). Tutkimustulosten mukaan olisi kuitenkin tärkeää, että myös varhaiskasvatuksessa yhteisöllistä työtä kehitettäisiin muun muassa kiusaamisen ehkäisyyn. (Repo 2015, 9, 222-223.)

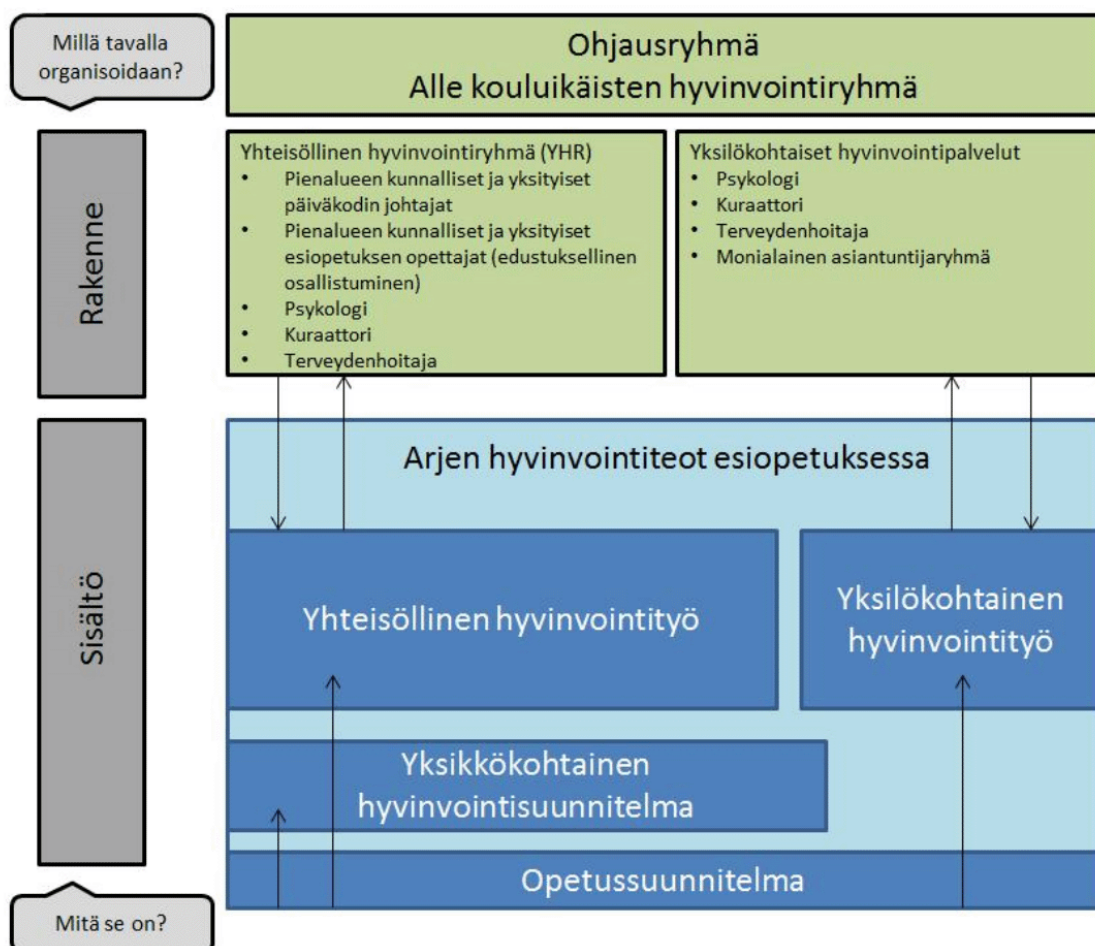
Vantaan kaupunki on toiminut aktiivisesti lisätäkseen yhteisöllistä ja ennaltaehkäisevää hyvinvointityötä varhaiskasvatuksessa. Vantaan kaupungin varhaiskasvatus on osallistunut Laura Revon kiusaamisen ehkäisyä käsittelevään tutkimukseen. Tutkimuksen mukaan Vantaan kaupungin päivähoitossa kiusaamisen vastainen työ on aloitettu vuonna 2009. Tutkimus osoitti, että Vantaalla oli tutkimuksen aikaan tehty enemmän kiusaamisen vastaista työtä kuin monissa muissa Suomen kunnissa. (Repo 2015, 100.)

3.6 Vantaan kaupungin esiopetuksen hyvinvointityö

Vantaan esiopetuksen hyvinvointityötä ohjaa kuusi eri asiakirjaa. Toiminnan ensisijaisena ohjeena on Esiopetuksen opetussuunnitelman valtakunnalliset perusteet, jonka laatijana on opetushallitus. Tämän lisäksi toimintaa on ohjaamassa lastensuojelulain edellyttämä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma (Vantaalla Hyvis), Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelma, yksikkökohtainen hyvinvointisuunnitelma, varhaiskasvatuksen toimintayksikön turvallisuuteen liittyvät asiakirjat sekä esiopetuksen toimintasuunnitelma. (Oppilashuoltosuunnitelmat 2016.) Edellä mainittujen asiakirjojen lisäksi esiopetuksen hyvinvointityötä ohjaa Vantaalla Esiopetuksen hyvinvointityön käsikirja. Vantaalla esiopetuksen oppilashuollosta käytetään esiopetuksen hyvinvointityön käsitettä, jota on päädytty käyttämään sen soveltuessa paremmin varhaiskasvatuksen muuhun käsitteistöön. Uusi opiskeluhoitolaki toi Vantaalle suurimpana muutoksena yhteisöllisen hyvinvointityön ryhmät ja resurssit esiopetuksen oppilashuoltoon. (Esiopetuksen hyvinvointityön käsikirja 2015, 4.)

Hyvinvointityön tavoitteena on terveellisen ja turvallisen kasvuympäristön luominen esiopetukseen. Työllä vahvistetaan ja tuetaan koko yhteisön hyvinvointia ja tuetaan yhteisöllisen toimintakulttuurin muodostumista. Yhteisön kaikkien jäsenten tulee voida vaikuttaa yksikön

kehittämiseen siten, että toiminta tukisi lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä ja pyrki tarjoamaan lapsille terveellisen ja turvallisen kasvu- ja oppimisympäristön. Työssä painotetaan ennaltaehkäisevää luonnetta. Keskeistä on eheän oppimispolun luominen kiinteässä yhteistyössä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa. (Esiopetuksen hyvinvointityön käsikirja 2015, 5.)

Kuva 1. Hyvinvointityön rakenne ja sisältö Vantaalla (Vantaan esiopetuksen hyvinvointityön käsikirja 2015, 6)

3.7 Yhteisöllinen ja yksilökohtainen hyvinvointityö

Hyvinvointityötä tehdään yhteisöllisenä ja yksilökohtaisena hyvinvointityönä. Työn tavoitteena on yksittäisen lapsen ja koko yhteisön kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin varmistaminen sekä turvallisen ja viihtyisän kasvuympäristön luominen. Tärkeä osa työtä ovat ryhmän yhteishengen vahvistaminen, kannustavan palautteen antaminen lapselle ja avun tarjoaminen ongelmatilanteissa. Työn ytimessä ovat lapsen kohtaaminen ja kuuleminen sekä lapsen kokemus

toimintaan vaikuttamisesta. Lasten havainnointi ja aloitteisiin vastaaminen varmistavat heidän vaikuttamismahdollisuuksien toteutumisen. Onnistuneen yhteisöllisen hyvinvointityön edellytys on myös vanhempien aktiivinen osallistuminen työn kehittämiseen. (Esiopetuksen hyvinvointityön käsikirja 2015, 6, 9.)

3.7.1 Yhteisöllinen hyvinvointityö

Yhteisöllinen hyvinvointityö on ensisijaisesti positiivisen, turvallisen ja hyväksyvän ilmapiirin rakentamista ja ylläpitämistä. Panostaminen ryhmäytymiseen ja ryhmän yhteishengen on tärkeää. Työssä oleellista on ongelmien ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen. Yhteisöllisessä hyvinvointityössä voidaan käyttää erilaisia menetelmiä, kuten Suomen Mielenterveysseuran Lapsen mieli -materiaalia, Askeleittain -materiaalia, erilaisia vuorovaikutustaitojen tukemiseen liittyviä välineitä sekä MiniVersoa. Yhteisöllistä hyvinvointityötä toteutetaan esiopetuksen ryhmissä sekä esiopetuksen yhteisöllisissä hyvinvointiryhmissä, joita kutsutaan YHR:ksi. Yhteisöllistä hyvinvointityötä kehitetään, suunnitellaan ja arvioidaan Vantaalla pienalueittain muodostetuissa YHR:ssä. Ryhmät muodostuvat pienalueen varhaiskasvatuksen edustajista, kuraattorista, psykologista, terveydenhoitajasta sekä huoltajien edustajista. Yhteisöllinen hyvinvointiryhmä tekee ennaltaehkäisevää ja hyvinvointia edistävää työtä ja paneutuu kulloinkin ajankohtaisten ilmiöiden käsittelyyn. YHR tekee lukukauden alussa yksikkökohtaisen hyvinvointisuunnitelman. Toimintaa arvioidaan säännöllisesti. (Esiopetuksen hyvinvointityön käsikirja 2015, 9-10.)

Vanhempien kanssa tehtävää yhteisöllistä työtä ovat muun muassa vanhempainillat sekä -ryhmät. Erilaisia vanhemmille järjestettäviä ryhmiä ovat esimerkiksi päiväkodeilla järjestettävät aamukafe-tilaisuudet, Perhekoulu POP sekä Vatu (vanhemmuuden tuki) -ryhmät (Kuraattori 2016). Tilaisuudet voivat olla teemallisia ja toiminnallisia, joissa vanhempia pyritään osallistamaan. Teemoina voivat olla muun muassa eskarilaisen arjen sujuminen, lapsen kiukuttelu, rajojen asettaminen sekä lapsen ikävaiheeseen, kehitykseen tai käyttäytymiseen liittyvät kysymykset. (Vantaan kaupunki, eskaritiimi 2016.) Tärkeä osa esiopetuksen hyvinvointityötä on myös lapsen eheän oppimispolun turvaaminen varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen tiiviillä yhteistyöllä. Tämän lisäksi hyvinvointityön henkilöstö tekee tarvittaessa kriisityötä. (Esiopetuksen hyvinvointityön käsikirja 2015, 9-10.)

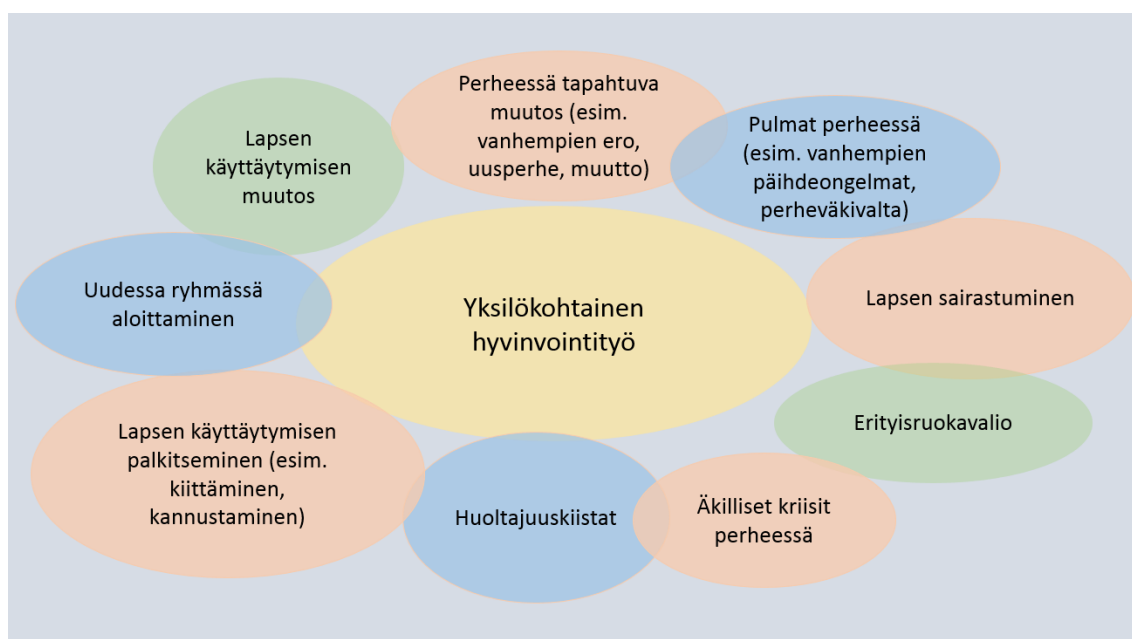
Kuva 2. Yhteisöllisen hyvinvointityön muotoja Vantaan esiopetuksen hyvinvointityön käsikirjaa mukaillen (Vantaan esiopetuksen hyvinvointityön käsikirja 2015, 10)

3.7.2 Yksilökohtainen hyvinvointityö

Yksilökohtaisen hyvinvointityön tarkoituksena on edistää yksittäisen lapsen hyvinvointia, oppimista, kasvua, kehitystä ja terveyttä. Työ voi olla muun muassa tukikäyntejä, konsultaatiota ja arviointia esimerkiksi käyttäytymiseen, tunne-elämään, sosiaalisiin suhteisiin tai perhe-elämään liittyvissä asioissa, kuten vanhemmuuden tukemisessa, erotilanteissa ja kriiseissä. Tarvittaessa lapsi tai perhe voidaan ohjata muiden palveluiden piiriin. (Psykologi 2016.) Työtä tehdään yhdessä vanhempien kanssa, heidän suostumuksellaan. Esiopetuksessa olevalla lapsella on käytössään neuvolan terveydenhoitajan, lääkärin, esiopetuksen psykologin- ja kuraattorin palvelut. Yhteydenottajana näihin tahoihin voivat olla lapsen huoltaja, esiopetuksen henkilökunta tai joku muu lapsen asioissa mukana oleva henkilö. (Esiopetuksen hyvinvointityön käsikirja 2015, 11.)

Yksittäisen lapsen asioita voidaan käsitellä myös monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Tarvittaessa lapsen ja perheen asioissa voidaan tavata yhdessä ja miettiä tilannetta tarkemmin. Silloin, kun tapaamiseen osallistuu perheen ja esiopetuksen henkilöstön lisäksi hyvinvointityön työntekijä, kutsutaan koolla olevaa ryhmää monialaiseksi asiantuntijaryhmäksi. Sen tehtävänä on selvittää yksittäisen lapsen ja perheen tilannetta ja järjestää tarvittaessa tukea. Ryhmän kokoonnuttua täytetään esiopetuksen yksilökohtainen hyvinvointikertomus. (Esiopetuksen hyvinvointityön käsikirja 2015, 12-13.)

Yksilökohtaisen hyvinvointityön prosessi lähtee liikkeelle silloin, kun huoli lapsen tilanteesta herää. Huolen herättyä keskustellaan aina ensin huoltajan ja lapsen kanssa hänen kehitystasonsa ja huolen laatu huomioiden. Pääsääntöisesti hyvinvointityö on perheelle ja lapselle vapaaehtoista. Kuitenkin esiopetuksen työntekijöillä on velvollisuus ottaa yhteyttä hyvinvointityön henkilöstöön, jos joku asia lapsen käyttäytymisessä tai kehityksessä huolestuttaa häntä. Hyvinvointityön työntekijöitä voidaan konsultoida ja miettiä yhdessä jatkotoimenpiteitä perheen tai lapsen tilanteeseen. Huoltajat voivat olla myös itse suoraan yhteydessä hyvinvointityön henkilöstöön. (Esiopetuksen hyvinvointityön käsikirja 2015, 12.)

Kuva 3. Yksilökohtaisen hyvinvointityön tilanteita ja toimintamalleja Vantaan esiopetuksen hyvinvointityön käsikirjaa mukailten (Vantaan esiopetuksen hyvinvointityön käsikirja 2015, 12)

3.8 Hyvinvointityön ammattilaiset

Esiopetuksen hyvinvointityö on osa varhaiskasvatuksessa toteutettavaa hyvinvointityötä ja se kuuluu kaikille varhaiskasvatuksessa työskenteleville aikuisille. Työtä tehdään tiiviissä yhteistyössä vanhempien kanssa. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden tukena hyvinvointityötä toteuttavat hyvinvointityön ammattilaiset, kuraattori, psykologi ja terveydenhoitaja.

3.8.1 Kuraattori

Kuraattori on sosiaalialan asiantuntija, joka tukee omalla työllään lapsen kehitystä ja kasvua. Kuraattori työskentelee lapsen kanssa esimerkiksi perhe-elämän haastavissa tilanteissa, jotka voivat liittyä mm. vanhemmuuden tukemiseen, erotilanteisiin ja erilaisiin kriiseihin. Kuraattori tukee lapsia myös vuorovaikutuksessa ja sosiaalisissa käyttäytymisen ja tunne-elämän

haasteissa. Yhtenä osana työtä ovat lastensuojelulliset huolet. Perheelle on tarjottava palvelu viimeistään seitsemäntenä päivänä yhteydenotosta ja kiireellisessä tapauksessa keskusteluaika on järjestettävä samana tai seuraavana työpäivänä. (Esiopetuksen hyvinvointityön käsikirja 2015, 12-13.)

Kuraattori kertoi haastattelussaan heidän antavan psykososiaalista tukea, ohjausta ja neuvontaa. Asioita lähestytään ratkaisukeskeisesti ja niistä keskustellaan voimavaroilta lähtien. Työn tukena käytetään erilaisia menetelmiä ja välineitä, kuten kortteja, teatteria, pelejä, liikuntaa, musiikkia, leikkejä, satuja, kuvataidetta, satuhierontaa, käsinukkeja ja eri aihepiirejä käsitteleviä kirjoja. Valmiina menetelmäpakettina on käytössä muun muassa Askeleittain-ohjelma. (Kuraattori 2016.)

Kuraattorit tekevät yhteisötason hyvinvointityötä osallistamalla YHR-toimintaan, yhteisötason asiakastyöhön, kuten erilaisiin ryhmiin ja vanhempainilaisuuksiin. He toimivat myös asiantuntijoina ja antavat konsultaatiota. Kuraattorit tekevät lisäksi verkostotyötä ja osallistuvat tarvittaessa monialaisen asiantuntijaryhmän toimintaan sekä toteuttavat kriisityötä joko yksittäiselle lapselle, perheelle tai koko esiopetusryhmälle. (Kuraattori 2016.)

3.8.2 Psykologi

Psykologin työ painottuu lapsen kehityksen, psyykkisen hyvinvoinnin ja oppimisen psykologiaan. Hänet voidaan tarvittaessa vanhempien luvalla kutsua monialaiseen asiantuntijaryhmään yksittäistä lasta koskevista asioista. Huoltajat voivat halutessaan olla myös suoraan yhteydessä psykologiin. Perheelle on tarjottava palvelu viimeistään seitsemäntenä päivänä yhteydenotosta ja kiireellisissä tapauksissa keskusteluaika on järjestettävä samana tai seuraavana työpäivänä. (Esiopetuksen hyvinvointityön käsikirja 2015.) Tavoitteena on, että palvelut olisivat helposti saatavilla lain edellyttämässä aikarajoissa. Työ perustuu perheiden kanssa tehtyyn suunnitelmaan, tavoitteisiin sekä luottamukseen. Palvelu on aina asiakkaalle maksutonta ja vapaaehtoista. Vanhemmat voivat olla suoraan yhteydessä esiopetuksen hyvinvointityön psykologiin eikä palveluun päästäkseen tarvita lähetettä. (Vantaan kaupunki, sosiaali- ja terveystoimi 2016.)

Psykologit osallistuvat yhteisölliseen hyvinvointityöhön esiopetusryhmien arjessa ja heidän asiantuntemuksensa on esiopetuksen henkilöstön käytettävissä. Henkilöstöllä on mahdollisuus konsultoida psykologia nimettömästi ilman vanhemman lupaa. Yhteisötason hyvinvointityötä psykologeilla on muun muassa yhteisölliset hyvinvointiryhmät (YHR), esiopetuksen henkilöstön konsultointi, osallistuminen sovitusti esiopetuksen työryhmiin, verkostopalaveriin, vanhempainiltoihin ja koulutustilaisuuksiin. (Vantaan kaupunki, sosiaali- ja terveystoimi 2016.)

Psykologi toteuttaa yksilökohtaista hyvinvointityötä ennaltaehkäisevänä työnä, kun ongelmat ovat vielä pieniä. Menetelminä käytetään muun muassa haastattelua ja reflektioivia keskusteluja sekä standardoituja testejä. Työ sisältää konsultaatioita, lyhyitä tukikäyntejä ja erilaisia arviointeja. Tarvittaessa hän koordinoi asiakkaat oikean tuen piiriin. Työtä tehdään yhdessä huoltajien kanssa. (Psykologi 2016.)

3.8.3 Terveydenhoitaja

Esiopetuksessa olevat lapset kuuluvat lastenneuvolapalveluihin. Käytössä on omaterveydenhoitajaperiaate, mikä tarkoittaa sitä, että sama terveydenhoitaja hoitaa lapsen syntymästä kouluikään. Neuvolan perhetyöntekijät voivat tukea perheitä, joilla on vaikeuksia elämänhallintaan liittyvissä asioissa. (Esiopetuksen hyvinvointityön käsikirja 2015.)

Yhteisötason hyvinvointityössä terveydenhoitaja osallistuu yhteisöllisen hyvinvointiryhmän toimintaan. Hän tiedottaa palveluista ja antaa palveluohjausta. Terveydenhoitaja toimii ennaltaehkäisevän terveydenhuollon asiantuntijana ja antaa tarvittaessa konsultaatiota esiopetuksen työntekijöille. (Esiopetuksen hyvinvointityön käsikirja 2015.)

Yksilökohtaisessa hyvinvointityössä terveydenhoitaja osallistuu sovitusti monialaisen asiantuntijaryhmän toimintaan. Hän osallistuu lapsen tukitoimien suunnitteluun, arviointiin ja seurantaan terveydenhuollon näkökulmasta. Neuvolavastaanottojen lisäksi hän tekee tarvittaessa kotikäyntejä. Terveydenhoitajat osallistuvat sovitusti eri työryhmiin, esimerkkinä kuntoutustyöryhmä. Terveydenhoitaja antaa tarvittaessa terveysneuvontaa ja puhelinneuvontaa (esim. ravitsemus, yökastelu, kasvun ja kehityksen tukeminen). Terveydenhoitaja osallistuu tarvittaessa kriisityön toteutukseen. (Vantaan kaupunki, sosiaali- ja terveystoimi 2016.)

Terveydenhoitaja toi haastattelussaan esille roolinsa perheen tukihenkilönä. Hän korosti terveydenhoitajan pitkäaikaista tuntemusta perheen asioissa. Perhe on neuvolan asiakkaana raskausajasta kouluikään saakka. Tämän lisäksi hän kertoi, että terveydenhoitaja tuntee usein hyvin asuinalueen ilmiöt. Terveydenhoitajan vastaanotolla keskusteltaessa vanhemmat tuovat esille erilaisia alueella vaikuttavia ilmiöitä, kuten harrastuksissa ja keskinäisessä kanssakäymisessä esiintyviä ongelmia. Esimerkkinä hän kertoi alueellaan olleen yhtä aikaa useita eroperheitä, joiden lapsille järjestettiin perheneuvolan kanssa yhteistyössä eroryhmä lasten tukemiseksi. (Terveydenhoitaja 2016.)

4 Työelämälähtöinen kehittämistyö toiminnallisena opinnäytetyönä

Toteutimme opinnäytetyömme toiminnallisena opinnäytetyönä. Toiminnallinen opinnäytetyö on työelämälähtöinen kehittämistyö, jolla tavoitellaan käytännön toiminnan ohjeistamista, opastusta tai toiminnan uudelleen järjestämistä. Tuotos voi olla esimerkiksi ammattilaiskäyttöön suunniteltu video, ohje, eri tarkoituksiin suunnattu ohjeistus tai perehdyttämisopas. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 51.) Omassa toiminnallisessa opinnäytetyössämme toteutimme esittelyvideon Vantaan kaupungin esiopetuksen hyvinvointityöstä. Kehittämistutkimus on hyvin lähellä toimintatutkimusta, joka edellyttää taustalla olevaa laadullista tutkimusta. Toimintatutkimus sisältää laadullisen tutkimuksen eri tiedonkeruu- ja analyysimenetelmiä. (Kananen 2010, 157-159.) Opinnäytetyössämme käytimme aineistonkeruussa puolistrukturoitua teemahaastattelua, joka on yksi laadullisen tutkimuksen tiedonkeruumenetelmä. Opinnäytetyömme taustalla on myös laadullista tutkimusta, jota työelämäkumppanimme olivat tehneet edellisen vuoden aikana. He olivat toteuttaneet kyselyn varhaiskasvatuksen työntekijöille, jossa tiedusteltiin heidän näkemyksiään ja odotuksiaan uudesta hyvinvointityöstä. Omalla opinnäytetyöllämme vastasimme esille nousseeseen tarpeeseen hyvinvointityön näkyväksi tekemisestä.

Opinnäytetyömme nimi on ”Vantaan kaupungin esiopetuksen hyvinvointityön esittelyvideo”.

Työelämäkumppanina opinnäytetyöprosessissamme toimi Vantaan kaupungin esiopetuksen hyvinvointityön henkilöstö. Yhteyshenkilönämme oli vastaava kuraattori Susanna Salmi. Opinnäytetyösopimus (Liite 3.) Salmen kanssa allekirjoitettiin Vantaalla 10.11.2016.

4.1 Opinnäytetyön aiheen suunnittelu ja rajaus

Opinnäytetyömme aiheen valintaan vaikutti kiinnostuksemme koulukuraattorin työhön. Halusimme opinnäytetyömme liittyvän jollakin tavalla tähän työhön. Olemme molemmat valinneet täydentävät opintomme siten, että ne tukevat kuraattorin työhön suuntautumista. Suoritimme myös ensimmäisen harjoittelun kuraattorin työssä. Lisäksi teimme lastentarhanopettajan pätevyyteen vaadittavat opinnot, mikä edellytti opinnäytetyön aiheen suuntaamisen alle kahdeksan vuotiaisiin lapsiin. Tavoitteenamme oli löytää sellainen aihe opinnäytetyöllemme, jossa yhdistyisivät kiinnostuksemme kuraattorin työhön sekä lastentarhanopettajan tutkinnon edellyttämät vaatimukset.

Olimme yhteydessä Vantaan kaupungin esiopetuksen kuraattoreiden esimieheen. Hänellä ei ollut ehdottaa valmista aihetta, mutta hän ilmaisi kiinnostuksensa yhteistyölle. Hän kehotti ottamaan yhteyttä Vantaan kaupungin esiopetuksen vastaavaan kuraattoriin Susanna Salmeen aiheen löytymiseksi. Hän kartoitti muiden hyvinvointityön työntekijöiden kiinnostusta yhteis-

työlle sekä opinnäytetyömme aiheen ideoimiselle. Osallistuimme eskaritiimin palaveriin. Kuraattorit ja psykologit käyttävät Vantaalla tiimistään nimitystä eskaritiimi, joten käytämme tätä nimitystä opinnäytetyöraportissamme. Tiimipalaveriin mennessämme meillä oli itsellä ehdotus toiminnallisesta, luovia menetelmiä hyödyntävästä opinnäytetyöstä. Tarkoituksenaamme oli kehittää ja löytää yhteisöllisen hyvinvointityön menetelmiä, joilla voitaisiin vahvistaa esikouluikäisten lasten vuorovaikutus- ja tunnetaitoja. Tiimissä kuitenkin koettiin tämän olevan osa heidän päivittäistä työtään. Sen sijaan he ehdottivat, että kokoaisimme materiaalipankin, johon voisi koota varhaiskasvatuksessa jo käytössä olevia, hyväksi havaittuja menetelmiä esimerkiksi kiusaamisen ehkäisyyn ja tunnetaitojen vahvistamiseen.

Aihe oli mielestämme kiinnostava, mutta liian laaja. Ehdotimme, että supistaisimme sitä ottamalla esimerkiksi yhden aiheen työstettäväksi. Teimme ehdotetusta aiheesta opinnäytetyömme aiheanalyysin, jonka hyväksymisen jälkeen saimme ohjaavaksi opettajaksemme Anne Pirisen. Ensimmäisen ohjaustapaamisen jälkeen päädyimme kuitenkin ehdottamaan hyvinvointityön työntekijöille opinnäytetyömme aiheeksi varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkemysten ja odotusten kartoittamisen uudeltaisesta hyvinvointityöstä. Hyvinvointityön henkilöstö oli kuitenkin jo tehnyt vastaavanlaisen kartoituksen varhaiskasvatuksen henkilöstön toiveista, odotuksista ja kehittämisideoista hyvinvointityölle. Uuden Oppilas- ja opiskelijahuoltolain astuttua voimaan Vantaan kaupungilla oli jo vuoden verran kehitetty aktiivisesti hyvinvointityötä esiopetuksessa.

Jatkoimme opinnäytetyömme aiheen suunnittelua yhdessä Susanna Salmen ja eräässä keskustelussa nousi esille hyvinvointityön henkilöstön tarve esittelyvideosta, jolla voitaisiin tehdä hyvinvointityötä näkyväksi. Kiinnostuimme esille nousseesta aiheesta erityisesti sen työelämälähtöisyyden ja tarpeellisuuden vuoksi. Lisäksi saisimme hyvän mahdollisuuden perehtyä syvemmin hyvinvointityön toteuttamiseen. Aloimme suunnitella esittelyvideota, jonka tarkoituksena olisi esiopetuksen hyvinvointityön sisällön, tavoitteiden ja toteutustapojen tunnetuksi tekeminen. Esittelyvideota olisi tarkoitus hyödyntää esimerkiksi vanhempainilloissa ja sen välityksellä hyvinvointityötä tehtäisiin tunnetuksi esiopetuksen työntekijöille, vanhemmille ja muille asiasta kiinnostuneille. Video ajateltiin julkaista myös Vantaan kaupungin internet-sivuilla.

Opinnäytetyön tuotosta suunniteltaessa on Vilkan ja Airaksisen mukaan tärkeää pohtia kohdeyhmää ja sen rajaamista. Toiminnallisen opinnäytetyön tuotos tehdään aina jollekin tai jonkin käytettäväksi. Sen tavoitteena on joidenkin ihmisten osallistaminen toimintaan tai tapahtumaan. (Vilkka & Airaksinen 2003, 38.) Myös Keräsen ym. mukaan tilaustyönä tehtyjen viestintätuotteiden suunnittelu, valmistus ja tuotantoprosessi lähtee aina liikkeelle asiakkaan lähtökohdista ja tarpeista. Toimeksiannon on oltava riittävän yksiselitteinen, jotta näkemys lopputuloksesta on sekä tilaajalle että viestintätuotteen valmistajalle selkeä. Viestintätuotteen

toimeksiannossa on oltava selvästi määriteltynä tavoite, tyyli, kohderyhmä, viestimet, budjetti, aikataulu ja jakelu. Selkeä toimeksianto on tärkeä sen vuoksi, että ennen kuin tuotos on lopullisessa muodossaan ovat asiakas ja tuottaja omien mielikuviansa varassa ja heidän näkemyksensä lopputuloksesta voivat olla hyvin erilaiset. Ennen työn aloittamista on tärkeä tehdä sopimus tilaajan ja tuottajan kesken. Siinä määritellään lopputulos, tehtävä työ, aikataulu, kustannusarvio sekä syntyneen tuotteen tekijänoikeudet. (Keränen, Lamberg & Penttinen 2003, 24-25.)

Omassa opinnäytetyöprosessimme pyrimme panostamaan hyvään ennakosuunnitteluun. Olimme koko suunnitteluprosessin ajan tiiviissä vuoropuhelussa työelämäkumppanimme kanssa. Kävimme yhdessä läpi kaikki edellä mainitut toimeksiannon osa-alueet ennen käytännön työn aloittamista lukuun ottamatta videon tekijänoikeuskysymyksiä. Hakalan mukaan toimeksiantotapauksessa osapuolten tulee sopia tekijänoikeuskysymyksistä. Opinnäytetyösopimukseen voidaan lisätä kohta: kuuluuko tekijänoikeudet työn tekijälle vai toimeksiantajalle. (Hakala 2004, 140.)

Tiedustelimme tekijänoikeuskysymyksiä ohjaajamme kautta Laurea-ammattikorkeakoulun palveluohjaajalta, Markus Teittiseltä. Saimme vastaukseksi, että lähtökohtaisesti kaikki oikeudet materiaaleihin on kuvaajalla, ellei toisin ole sovittu. Tilaaja ei saa muokata tai vääristellä tuotetta ilman tekijöiden suostumusta. Työn tilaajan maksettua tekijälle videon kuvauksesta ja editoinnista, tuote siirtyy tilaajan omistukseen. Tekijä voi luopua oikeuksistaan tuotteen kirjoittamalla sopimuksen työn tilaajan kanssa. (Teittinen 2017.) Teimme Vantaan kaupungin kanssa sopimuksen, jolla luovutimme heille oikeuden muokata jatkossa videota.

Aiheen varmistuttua aloitimme projektin suunnittelun ja perehtymisen opinnäytetyön teoreettiseen viitekehykseen. Tämän jälkeen laadimme opinnäytetyön projektisuunnitelman. Esittelimme ja hyväksyimme projektisuunnitelman esiovetuksen eskaritiimissä. Suunnitelma hyväksyttiin ilman muutoksia ja pääsimme aloittamaan varsinaisen opinnäytetyöprosessimme. Opinnäytetyömme suunnitelman hyväksymisen jälkeen haimme Vantaan kaupungilta tutkimuslupaa. Tutkimuslupaun pyydettiin täydennykseksi prosessin ja produktin arviointilomakkeet (Liite 1. ja 2.). Laadimme vaaditut lomakkeet ja meille myönnettiin tutkimuslupa 1.11.2016.

4.2 Videon suunnittelu

Aloitimme videon suunnittelun keräämällä taustatietoa ja materiaalia hyvinvointityötä esittelevän videon sisällöksi. Kerätystä materiaalista tulisimme valitsemaan videolla käytettävää aineistoa, kuten kuvia hyvinvointityön työntekijöiden toteuttamista projekteista, hyvinvointityön sisältöä kuvaavia esittelykalvoja ja muuta hyvinvointityön työntekijöiden käyttämää materiaalia.

Päätimme toteuttaa työnkuva syventävät haastattelut yhdelle kuraattorille, psykologille sekä terveydenhoitajalle. Haastatteluaineiston pohjalta suunnittelimme muodostavamme videon sisällöllisen rungon. Videon aineisto käsittelisi esimerkiksi sitä, mitä hyvinvointityö on, millaisia palveluja on tarjolla ja mistä työntekijöiden yhteystiedot löytyvät. Lisäksi avaisimme yksilöllisen ja yhteisöllisen hyvinvointityön sisältöä. Suunnittelimme nauhoittavamme haastattelut, mutta emme aikoneet litteroida ja analysoida aineistoa tarkemmin.

Jorma Kananen kirjoittaa, että paras väline teemahaastattelujen toteuttamisessa on digitaalinen nauhuri. Nauhuria käyttämällä haastatteliija voi keskittyä itse haastatteluun kirjaamisen sijaan. Digitaalisen tallenteen hyötynä voidaan pitää myös sitä, että siihen voidaan palata tarvittaessa myöhemmin. Litteroinnilla tarkoitetaan esimerkiksi tallenteiden tai äänitteiden avaamista kirjalliseen muotoon. Siinä haastatteluaineisto kirjoitetaan mahdollisimman sanatarkasti tekstimuotoon. Litterointi voidaan tehdä tarkkuuden suhteen eri tasoilla. Kananen mukaan useimmiten litteroinnissa riittää melko yleinen taso, jossa huomioidaan lauseen ydin tiivistetyssä muodossa. (Kananen 2010, 58-59.) Litterointiin liittyvä tarkkuusvaatimus riippuu siitä, mihin tutkimuksella pyritään. Tarkkuuden on kuitenkin vastattava haastateltavien antamia lausuntoja ja merkityksiä, joita haastateltavat ovat antaneet asioille. (Vilka 2015, 137-138.)

Toiminnallisessa opinnäytetyössä ei vaadita varsinaisia tutkimuskysymyksiä etenkin silloin, kun työllä ei pyritä selvityksen tekemiseen (Vilka & Airaksinen 2003, 30). Tällä perusteella ajattelimme, että suorittamamme haastattelut eivät tulisi olemaan varsinaisia tutkimushaastatteluja, vaan pikemminkin tarkkaan valituille henkilöille tehtäviä konsultaatioita. Konsultaatiota pidetään vapaamuotoisen tiedonhankinnan tapana, eikä niiden avulla kerättyä aineistoa ole välttämätöntä litteroida eikä analysoida. (Vilka & Airaksinen 2003, 64.) Ajattelimme käyttävämme haastatteluaineistoa yhtenä videon sisällöllisenä lähteenä.

Esiopetuksen hyvinvointityön henkilöstöllä oli ollut jo alustavasti esillä, mitä he toivoisivat videon sisältävän. Työskentelimme tiiviissä yhteistyössä hyvinvointityön työntekijöiden kanssa sisältöä suunniteltaessa. Keränen ym. korostavat, että suunnitelman tulee olla riittävän tarkka ja selkeä, jotta tuottaja ja tilaaja voivat kommunikoida sen avulla lopulliseen tuotteen tulevista asioista. Tuotantovaihe voidaan aloittaa, kun kaikki osapuolet ovat hyväksyneet ennakkosuunnitelman. (Keränen ym. 2003, 25.) Yhteistyökumppanimme toiveena oli, että video olisi helposti katsottava ja rento sekä keskittyisi työnkuvan esittelyyn työntekijöiden kuvaamisen sijaan. Työntekijät eivät halunneet videolle omia kasvojaan, vaan lupasivat antaa pelkästään äänensä käyttöön.

Kutakin yksittäistä ammattiryhmää esiteltäessä suunnittelimme toteuttavamme jonkinlaisen draaman keinoja hyödyntävän videon kerätyn materiaalin lisäksi. Haastatteluaineistosta ajattelimme koota hyvinvointityötä sekä kutakin hyvinvointityön ammattiryhmää kuvailevan tekstikoosteen nauhoitteeksi, joka kuuluisi selostuksena videon taustalla. Vastaava kuraattori Susanna Salmi lupautui lukemaan videon taustatekstin. Kerätyn materiaalin suunnittelimme koavamme aluksi automaattisesti etenevän PowerPoint-esityksen muotoon. Lopullinen videon esitysmuoto tulisi olemaan video, joka toimii yleisimmin käytetyillä selaimilla.

4.3 Projektin toteutus

Perehdyimme hyvinvointityön ammattilaisten työnkuvaan toteuttamalla jokaiselle haastateltavaksi valitulle oman ammattiryhmänsä edustajalle puolistrukturoidun teemahaastattelun. Teemahaastattelua pidetään vapaampana aineiston keruutapana, kun tavoitteena on kerätä tietoa tietystä teemasta tai konsultoida asiantuntijoita (Vilkkä & Airaksinen 2003, 63). Kananen mukaan haastateltavat tulee valita niin, että tutkittava ilmiö liittyy heihin, tai että haastateltavat tietävät tutkittavasta asiasta eniten. Myös haastattelun teemat valitaan siten, että ne kattavat tarkasteltavan aiheen mahdollisimman hyvin. Kysymykset tulisi muotoilla siten, että niiden kautta ilmiön kaikki osa-alueet nousevat haastattelussa esille. (Kananen 2010, 54-55.)

Haastattelut toteutettiin käytännössä siten, että haastattelimme jokaisen työntekijän yksitellen. Toinen meistä haastatteli ja toinen teki muistiinpanoja. Lisäksi nauhoitimme haastattelut, jotta pystyimme tarkistamaan tekemiemme muistiinpanojen oikeellisuuden. Purimme haastattelut kirjalliseen muotoon tekemällä haastatteluäänitteistä osittaisen litteroinnin. Haastatteluilla pyrimme nostamaan kuraattorin, psykologin ja terveydenhoitajan työstä esille työntekijän näkökulmasta oleelliset tekijät. Haimme vastauksia muun muassa työtehtävien erityispiirteistä, omasta roolista hyvinvointitiimissä, asiakkaaksi tulon yleisimmistä syistä, yhteistyöstä vanhempien kanssa ja odotuksista sekä haasteista esiopetuksen hyvinvointityössä. Pyrimme kysymyksillämme nostamaan esiin myös yhteisöllisen hyvinvointityön mahdollisuuksia ja havaittuja tarpeita varhaiskasvatuksen kentältä kunkin ammattiryhmän kiinnostuksen mukaan.

Haastatteluaineiston keräämisessä ratkaisevaa ei ole saadun aineiston määrä, vaan ensisijaisesti aineiston laatu (Vilkkä & Airaksinen 2003, 64). Haastattelukysymysten asettelussa ja muotoilussa pyrimme huomioimaan sen, että saadut vastaukset tukisivat mahdollisimman hyvin opinnäytetyömme sisällöllisiä tavoitteita erityisesti taustateorioiden täydentämisessä. Kuvailemme kuraattorin, psykologin ja terveydenhoitajan haastatteluissa esille nousseita kunkin ammattiryhmän erityispiirteitä muun muassa opinnäytetyömme taustateoriaosuudessa. Emme avaa haastattelujen sisältöä erillisessä kappaleessa, vaan nostamme niistä pääkohtia esille raporttimme eri osioissa esimerkiksi ammattiryhmien kuvauksissa ja pohdinnassa.

Kokosimme haastattelujen pohjalta videon ensimmäisen taustatekstiversiön, jonka lähetimme arvioitavaksi eskaritiimille. On hyvä keskustella työn tilaajan kanssa tekstin sävystä ja tyylistä. Vilka ja Airaksinen pitävät tärkeänä, että annetaan yhteistyökumppanin tutustua tekstiluonnoksiin ja pyydetään heiltä palautetta kirjoitusprosessin eri vaiheissa. On oleellista, että tekstiä laadittaessa huomioidaan kohderyhmä, sen ikä, asema ja tietämys aiheesta sekä tuotteen käyttötarkoitus ja erityisluonne. (Vilka & Airaksinen 2003, 129.)

Ensimmäisen palautteen perusteella korjasimme videon taustatekstiä eskaritiimin toiveiden mukaan. Lisäsimme tekstiin Oppilas- ja opiskelijahuoltolain ohjauksellista näkökulmaa ja siirsimme yksilöllisen ja yhteisöllisen työn osuudet johdanto-osuuteen. Supistimme myös ammattiryhmien työn kuvauksia. Tämä muutos selkeytti videon taustatekstiä huomattavasti. Outi Lammi korostaa suunnittelussa ja taustamateriaalin valitsemisessa aineiston seulonnan merkitystä, jotta olennainen tieto saadaan nostettua esille. Esityksen laatimisen kannalta tärkeintä on, että kohderyhmä on selkeästi määritelty. Aineiston rajausten ja valintojen tekemisen perustana on se, että esitys on kohderyhmän kannalta mielekäs ja selkeä. (Lammi 2009, 28.)

Muutoksen jälkeen lähetimme tekstin jälleen tiimille arviointikierrokselle. Saimme vielä joitakin tarkentavia, yksittäisiä lauserakenteisiin tai sanailmauksiin liittyviä muutosehdotuksia. Korjausehdotukset olivat tarpeellisia viestin selkeyttämiseksi kohderyhmälle. Eri ammattilaisilta saatu palaute oli kuitenkin osittain hieman ristiriitaista ja myös näkemyseroja ilmeni. Lopulta hioimme taustatekstin viimeisen version pohtien ratkaisuja yhdessä Susanna Salmen kanssa. Alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen käytimme haastattelujen ohella päälähteenämme myös Vantaan kaupungin esiopetuksen hyvinvointityön käsikirjaa laatiessamme videon lopullista taustatekstiversiota. Tähän ratkaisuun päädyimme yhteisymmärryksessä työelämäkumppanimme kanssa.

Nauhoitimme taustatekstin Susanna Salmen kanssa. Valitsimme hänet taustatekstin lukijaksi hänen miellyttävän äänensä ja selkeän ilmaisunsa perusteella. Ennen nauhoitusta kävimme kirjoitetun tekstin ajatuksella läpi, jotta se olisi helposti kuunneltavaa ja ymmärrettävää. Keränen ym. mukaan puheäänellä voidaan vaikuttaa multimediaesityksen välittämään tunnelmaan tai mielikuvaan puhutusta asiasta. Ääni voi joko olla miellyttävän tai vastenmielisen kuuloinen kuulijan korvassa. On tärkeä huomioida, että puheosuudet kirjoitetaan puhuttavaksi, ei luettavaksi. (Keränen ym. 2003, 81.) Näin ollen ei ole merkityksetöntä, millainen ääni lukijalla on, sillä se voi vaikuttaa myös kuulijan mielikuvaan esiteltävien palveluiden houkuttelevuudesta.

Alkuperäinen suunnitelmamme videon visuaalisen ilmeen toteutuksesta muuttui videon taustatekstin valmistuttua. Työelämäkumppanimme toiveena oli alun perin 3-5 minuutin mittainen video. Kun laadimme alustavan PowerPoint-version videosta, johon oli yhdistetty lopullinen taustateksti sekä äänen etenemistä tukevat tekstidiat, tuli videon pituudeksi yli kuusi minuuttia. Taustatekstissä oli huomioitu kaikki työn tilaajan asiasisällölliset toiveet, joten emme voineet sitä enää lyhentää. Tästä johtuen päädyimme siihen, että jätämme draamaosuudet kokonaan pois lopullisesta videosta. Lopulta emme myöskään halunneet draamaosuutta rikkomaan esittelyvideon rauhallista ja yhtenäistä etenemistä.

Pyrimme siihen, että videon visuaalinen toteutus tukisi parhaalla mahdollisella tavalla videon asiasisältöä. Päädyimme täydentämään tekstidioja asiasisältöä tukevilla kuvilla. Pesonen vahvistaa, että kuva on tehokas väline, joka vaikuttaa katsojaansa monin tavoin luoden mielikuvia, tunnelmia ja väittämiä. Sen avulla voidaan kiinnittää huomiota, houkutella ja orientoida katsojaa, helpottaa viestin perille menoa, täydentää tai sävyttää asiasisältöä. Kuvan avulla voidaan tukea halutun viestin välittymistä katsojalle. Hyvä kuva voi yhtä aikaa välittää tarpeellisen viestin ja samalla jäsentää ja rikastuttaa ulkoasua. (Pesonen 2007, 48.)

Kuvien lisäksi elävöitimme videon sisältöä lisäämällä esikouluikäisten lasten ajatuksia hyvinvoinnista videon alkuun. Keräsimme ajatukset videolle omilta lapsiltamme ja nauhoitimme ne heidän kanssaan. Tästä johtuen meidän ei tarvinnut hakea virallista lupaa ajatusten julkaisemiseen. Lapsen ääni tuo videolle mukaan lasten osallisuuden ja lapsilähtöisen näkökulman. Lapsen ääni määrittelee lisäksi tehokkaasti asiayhteyden. Äänitehosteiden valinta esitykseen on tehtävä huolella, sillä ääni on tehokas tunnelman luoja. (Lammi 2010, 146.) Toiseksi kevennykseksi ja tunnelman luojaksi lisäsimme videon loppuun lasten laulamana ”Minun ystäväni”-laulun. Laulu soi yhteystietojen kohdalla. Laulun sanoman olisi tarkoitus tukea ajatusta, että hyvinvointityön työntekijät ovat perheen ja lapsen rinnallakulkijoita ja tukijoita.

Jo suunnitellessamme laulun lisäämistä videolle selvitimme musiikin käyttöön liittyvät tekijänoikeuskysymykset. Prosessi osoittautuikin oletettua monimutkaisemmaksi. Kappaleen julkisesta käytöstä kuuluu maksaa aina korvaus musiikin tekijöille. Tekijänoikeudet kuuluvat kappaleen säveltäjälle, sanoittajalle ja sovittajalle. Musiikin käyttämiseen myöntää oikeuksia musiikin oma järjestö Teosto. Sen tehtävänä on valvoa jäsentensä oikeuksia ja huolehtia korvausten laskutuksesta. (Keränen 2003, 49.) Selvittäessämme Teosto-maksuja saimme luvan 40 sekunnin mittaisen lauluotteiden käyttämiseen 65 euron hinnalla. Musiikin käyttäminen tähän hintaan Vantaan kaupungin internet-sivuilla edellytti kuitenkin sitä, että kaupungilla olisi käytössään Teostolta ostettu nettilisenssi, jonka hinta määräytyy muun muassa nettisivuston käyttäjämäärän mukaan.

Yhteyshenkilömme Salmi selvitti nettilisenssiin liittyviä lupa-asioita Vantaan kaupungin viestinnästä vastaavien henkilöiden kanssa. Vantaan kaupungilla ei ollut saamiemme tietojen mukaan käytössään nettilisenssiä, mikä oikeuttaisi videon julkaisemisen heidän internet-sivuiltaan. Heillä oli musiikin esittämistä varten käytössään niin kutsuttu kuntasopimus, joka oikeuttaa musiikin käyttämisen sisäisesti kaupungin julkisissa tilaisuuksissa, kuten vanhempainilloissa. Hyvinvointityön työntekijöiden toiveesta laulu jätettiin videolle. Näin ollen videota ei vielä voida julkaista Vantaan kaupungin internet-sivulla, vaan se tullaan lataamaan kaupungin sisäiseen käyttöön henkilöstön sivustolle, johon on käyttöoikeudet vain työntekijöillä. Hyvinvointityön työntekijät jatkavat lupa-asioiden eteenpäin viemistä, jotta video voitaisiin vielä myöhemmin julkaista Vantaan kaupungin internet-sivulla. Videon vapaa julkaiseminen on mahdollista myös poistamalla musiikkiesitys esittelyvideon lopusta. Luopumalla tekijänoikeuksista annamme luvan videon vapaaseen muokkaamiseen.

Saimme käyttöömmme Vantaalaisen yksityisen päiväkotin Illusian nauhoittaman version ”Minun ystäväni”-laulusta. Susanna Salmi neuvotteli nauhoituksen käyttöoikeudesta päiväkodin johtajan kanssa. Päiväkodin johtaja halusi Pilke-päiväkotien logon videon loppuun musiikkikappaleen yhteyteen. Haimme luvan NCB:ltä laulun käyttämiseksi videolla. Lupaa varten lähetimme sähköpostitse tarvittavat tiedot, kuten videon nimen, käyttötarkoituksen, laulun nimen, säveltäjän sekä esityksen keston. Tämän lisäksi toimitimme heille Vantaan kaupungin laskutusosoitteen.

Kuvamateriaalin kerääminen videon sisällöksi osoittautui odotettua haasteellisemmaksi. Valmistettua kuvamateriaalia eskaritiimillä ei ollut muutamaa valokuvaa ja diaa lukuun ottamatta. Meillä ei ollut lupaa kuvata lapsia varhaiskasvatusympäristössä, koska emme hakeneet tutkimuslupaa varhaiskasvatuksen osalta. Hyvinvointityön työntekijät eivät myöskään halunneet omia kasvojaan kuvattavan. Tästä johtuen päätimme kuvata omia lapsiamme erilaisissa hyvinvointityön tilanteissa. Kävimme kuvaamassa muun muassa terveydenhoitajan työskentelyä neuvolamiljöössä. Lavastimme lisäksi tilanteet kuraattorin ja psykologin työstä ja kuvasimme heidän käyttämiään materiaaleja, kuten julisteita ja käsinukkeja. Kuvamateriaalia etsimme runsaasti myös Pixabay-kuvapalvelusta, jossa on vapaasti käytettäviä kuvia. Lisäksi käytimme kuvia omista kuvavalikoimistamme.

Yhtenä osa-alueena videon visuaalisessa toteutuksessa panostimme harmonisen värimaailman luomiseen. Videon visuaalisen ilmeen suunnittelussa pidimme mielessämme työn tilaajan toiveen videon tunnelmasta, joka välittäisi katsojalle positiivisen, helposti lähestyttävän ja rennon mielikuvan hyvinvointityöstä.

Keränen ym. kehottavat myös ottamaan visuaalisessa suunnittelussa huomioon tilaajan (yritys tai organisaatio) värimaailman ja hyväksyttää sen heillä (Keränen ym. 2003, 43.) Myös Korkeila, Lammela ja Paananen korostavat värimaailman merkitystä visuaalisen ilmeen suunnittelussa. Heidänkin mukaansa suunnittelun lähtökohtana on hyvä olla yrityksen tunnusvärit. Värien on hyvä olla harmoniassa keskenään niin, että ne sopivat toisiinsa. (Korkeila, Lammela & Paananen 2010, 24.) Videon ensimmäisellä dialla näkyvät sekä Vantaan kaupungin, että Laurea-ammattikorkeakoulun logot. Molempien organisaatioiden logot ovat sinisävyiset ja nettisivujen värimaailmassa toistuvat eri sinisen ja harmaan sävyt. Tästä johtuen päädyimme ottamaan diojen taustaväriksi vaalean harmaaseen taittuvan sinisen sävyn. Muut käyttämämme pastellisävyt valitsimme videolla mukana olevista julisteista.

Esittelyvideon tekstien ulkoasua suunnitellessamme kiinnitimme erityisesti huomioita fontin selkeyteen ja helppoon luettavuuteen. Keränen ym. toteavat, että näytöltä lukeminen on hitaampaa ja tekstin ymmärtäminen ja muistaminen on vaikeampaa. Tekstin lukemista näytöltä voidaan helpottaa lyhyillä kappaleilla, selkeillä ja lyhyillä lauseilla sekä selkeällä otsikoiden ja luetteloiden käytöllä. Fonttia valittaessa tärkein valintakriteeri on tekstin luettavuus. (Keränen ym. 2003, 52, 58.) Pyrimme huomioimaan tekstin valinnassa ja sen asettelussa nämä tekijät, jotta se helpottaisi videon sisällön ymmärtämistä. Fontiksi valitsimme yksinkertaisen ja selkeän Calibri light-fontin, jota käytimme koko esityksen ajan. Ajoitimme tekstien siirtymät dioille siten, että ne tukevat taustalla kuuluvaa puhetta. Videossa on vaihtuvia asiakokonaisuuksia, joiden esittely jatkuu useammalla dialla. Helpottaaksemme katsojan pysymistä mukana käsiteltävässä aihekokonaisuudessa olemme säilyttäneet saman otsikon dioilla koko esiteltävän teeman ajan.

Kun olimme saaneet koottua videon sisältöön käytettävät materiaalit, aloimme täydentää alustavaa PowerPoint-esitystä kuvilla, teksteillä ja animaatioilla sekä sovittaa näitä yhteen taustalla kuuluvien äänitteiden kanssa. Videon editointiin saimme ulkopuolista teknistä tukea. Editointivaiheessa pyrimme luomaan videoon rauhallisen ja selkeän luonteen, jota esitystä olisi helppo seurata. Animaatioita käyttämällä voidaan katsojalle tarjota havainnollista lisäinformaatiota sekä kiinnittää katsojan huomio tärkeisiin yksityiskohtiin. Monimutkaisten asioiden ymmärtämistä voidaan helpottaa animaatioiden avulla. Tarkoituksenmukaisilla animaatioilla voidaan korostaa muutosta ja havainnollistaa prosessin kulkua. Videon rauhallisen ja selkeän etenemisen varmistamiseksi olemme huomioineet Outi Lammin esille tuoman näkökulman, jossa diojen vaihtumistehosteita käytettäessä on tärkeää säilyttää sisäinen yhdenmukaisuus ja ilman syytä tapahtuvien muutosten välttäminen. Vaihtumistehosteet eivät voi muuttua ilman käsiteltävissä olevaa syytä tai muutoin esityksen seuraaminen on epämiellyttävää. (Lammi 2009, 135,138.)

Saatuamme ensimmäisen PowerPoint-version valmiiksi esittelimme sen eskaritiimille tiimipalaverissa, jossa oli paikalla kuraattoreiden ja psykologien lisäksi heidän esimiehensä. He olivatkin jo tässä vaiheessa hyvin tyytyväisiä tuotokseemme ja saimme vain muutamia muutosehdotuksia. Omasta mielestämme video oli keskeneräinen esimerkiksi kuvien osalta. Saimme tässä vaiheessa yhdeltä työntekijältä vielä joitakin kuvia lisää.

Suullisen palautteen lisäksi keräsimme palautetta myös laatimiemme arviointikaavakkeiden (Liite 1. ja 2.) kautta sekä prosessista että produktista. Teimme pyydetty muutokset ja jatkoimme vielä esittelyvideon ilmeen viimeistelyä. Vaihdoimme muun muassa kuvia sopivammaksi, selkeytimme kaavioita, säädimme värimaailmaa ja tarkensimme ääninauhoitteen siirtymiä. Lähetimme viimeistellystä esityksestä OneDrive-version eskaritiimille ja terveydenhoitajalle arvioitavaksi.

Tässä vaiheessa ilmeni teknisiä ongelmia Vantaan kaupungilla käytettävien PowerPoint-ohjelmien ja oman esityksemme yhteen sovittamisen kanssa. Tallennusmuodosta riippuen heidän koneillaan ei kuulunut videolla ääntä ollenkaan tai taustalla kulkeva ääni monistui diojen kulkiessa eteenpäin. Epäilimme, että heillä on käytössään vanhemmat ohjelmat kuin omilla koneissamme. Tapasimme yhteyshenkilömme Susanna Salmen ja selvittelimme asiaa yhdessä. Tallensimme vielä videoesityksen eri versioita muistitikulle, jonka toimitimme hänelle seuraavana päivänä. Kaikkien meidän kotikoneillamme esitys toimi normaalisti.

Esittelimme videon lopullisen version eskaritiimille 23.1.2017 tiimipalaverissa. Esitimme viimeistellyn videoesityksen omalta koneeltamme, koska heidän koneillaan se ei toiminut normaalisti. Tähän palaveriin osallistui myös Vantaan kaupungin tietoteknisistä asioista vastaavia henkilöitä ja saimme heiltä vastauksia ilmenneisiin ongelmiin. Vantaalla on käytössään vuoden 2010 PowerPoint-ohjelma, jota ollaan päivittämässä uudempaan versioon kevään 2017 aikana. Tämä tuo ilmeisesti ratkaisun videon esittämiseen liittyviin pulmiin. Päätimme, että emme ala muuttaa nyt laadittua videoesitystä vanhempaan muotoon, vaan se luovutetaan tässä muodossa hyvinvointityön henkilöstön käyttöön. Esittelyvideon aktiivinen käyttö tullaan aloittamaan vasta syksyllä 2017 uusien esiopetusryhmien vanhempainilloissa.

5 Opinnäytetyön arviointi

Arviointiosuudessa kuvailemme opinnäytetyöprosessin arviointia ja sen eri vaiheita. Pohdimme myös toimintamme eettisyyden ja luotettavuuden toteutumista. Lisäksi tarkastelemme omaa ammatillista kasvuamme opinnäytetyöprosessin aikana.

5.1 Opinnäytetyöprosessin arviointi

Laadimme prosessin- ja produktin arviointia varten kaavakkeet (Liite 1. ja 2.), joilla alun perin suunnittelimme pyytävämme työelämäkumppaniltamme palautetta sekä toiminnastamme että tuotoksestamme kolme kertaa. Pyysimme palautetta kuitenkin vain kaksi kertaa. Ensimmäinen arviointi kerättiin laadittujen arviointikaavakkeiden avulla ja toinen toteutettiin suullisesti. Tähän ratkaisuun päädyimme työn tilaajan oltua tyytyväinen työhömmme nopeammin kuin olimme odottaneet. Oleellisin vaihe prosessin arvioinnissa oli videon taustatekstin työstäminen, joka tapahtui tiiviissä yhteistyössä hyvinvointityön työntekijöiden kanssa. Saimme jo tässä vaiheessa runsaasti palautetta, jonka huomioimme toteutuksessa. Teimme työntekijöiden toiveiden mukaiset muutokset muun muassa supistamalla runsaasti hyvinvointityön ammattiryhmien kuvauksia ja laajentamalla ja kokoamalla johdanto-osuuteen hyvinvointityön yleistä kuvausta. Työelämäkumppanimme olivat erityisen tyytyväisiä, että huomioimme heidän toiveensa taustatekstin rakennemuutoksessa.

Prosessin arviointilomakkeessa (Liite 1.) tiedustelimme henkilöstön mielipiteitä keräämässämme aineistosta. Kysyimme muun muassa vastaako se odotuksia, onko se riittävän monipuolista ja tukeeko aineisto haluttua kuvaa hyvinvointityön sisällöstä. Lisäksi pyysimme palautetta yhteistyöstämme tiedustelemalla onko yhteydenpitomme ollut riittävää, olemmeko huomioineet työntekijöiden näkemykset ja onko sovittu aikataulu pitänyt. Pyysimme myös kehittämisehdotuksia opinnäytetyöprosessiimme. Produktin arviointilomakkeessa (Liite 2.) pyysimme arvioimaan videon sisältöä esimerkiksi siltä osin, onko videossa mukana jokaisen ammattiryhmän kannalta keskeiset asiat. Lisäksi tiedustelimme minkälaisen mielikuvan video välittää katsojalle hyvinvointityöstä, onnistuimmeko luomaan toivomusten mukaisen rennon ja helposti katsottavan videon sekä onko videolla huomioitu vanhempien näkökulma riittävästi. Pyysimme myös arvioimaan videon visuaalista toteutusta sekä antamaan kehittämisideoita videon sisältöön. Dokumentoimme hyvinvointityön työntekijöiltä saadun palautteen opinnäytetyöpäiväkirjaamme, jonka avulla arvioimme prosessin etenemistä, tuotosta sekä omaa oppimistamme.

Kirjasimme muistiinpanoja koko prosessin ajan siitä mitä, miksi ja miten olemme vieneet prosessia eteenpäin sekä opinnäytetyöpäiväkirjaan että opinnäytetyötä varten perustamaamme Whatsapp-keskusteluryhmään. Nämä toimivat hyvänä muistina prosessin tilanteista, asioista ja etenemisestä. Vilkan mukaan muistiinpanojen kirjaaminen helpottaa laajan ja pitkälle ajanjaksolle sijoittuvan prosessin hahmottamista ja tehtyjen ratkaisujen perustelemista lopullista raporttia tehdessä (Vilka 2003, 19).

Projektin etenemistä arvioimme tiiviissä yhteistyössä hyvinvointityön henkilöstön kanssa. Vaihdoin ajatuksia puhelimitse sekä sähköpostin välityksellä. Saimme hyvin paljon pa-

lautetta erityisesti videon taustatekstiä suunniteltaessa ja vastasimme aktiivisesti saatuun palautteeseen tekemällä toiveiden mukaiset muutokset. Ensimmäisen virallisen palautteen laatimienne kaavakkeiden avulla saimme koko tiimiltä siinä vaiheessa, kun olimme esitelleet videosta ensimmäisen version.

Saadun palautteen mukaan työntekijät olivat hyvin tyytyväisiä videon sisältöön ja sen todettiin olevan jo melko valmiin oloinen. Videon kerrottiin välittävän hyvin halutun kaltaisen kuvan hyvinvointityöstä ja dioilla näkyvien tekstien koettiin tukevan videon taustaaäntä. Videon luonnetta kuvattiin rennoksi ja helposti katsottavaksi. Esityksen rauhallista ilmettä ja etenemistä keuhuttiin. Esityksen sisältöä ja visuaalista ilmettä kommentoitiin: ”Vähän on hyvä.” Tällä tarkoitettiin sitä, että diat olivat selkeitä eikä niissä ollut mitään ylimääräistä. Palautteissa todettiin videon välittävän tunteen, että hyvinvointityön työntekijöihin on helppo olla yhteydessä. Myös yhteistyöhömmä oltiin erityisen tyytyväisiä. Saimme kiitosta siitä, että olimme kuunnelleet työntekijöiden toiveita ja vastanneet heidän kehittämisehdotuksiinsa aktiivisesti. Prosessin aikataulun todettiin olleen välillä jopa liian nopea. Nopea tahti mietitytti myös itseämme ja yritimme olla painostamatta ja vaatimatta työntekijöiltä nopeaa reagoimista. Tämä ei kuitenkaan aiheuttanut palautteen mukaan yhteistyöhömmä ongelmia, vaan prosessi kulki koko ajan sujuvasti eteenpäin.

Tässä arvioinnissa saimme kehittämisehdotuksina videolla esiintyvien yhteisöllistä- ja yksilökohtaista hyvinvointityötä kuvaavien ajatuskarttojen selkeyttämisen, joidenkin kuvien vaihtamisen paremmin tekstiä tukeviksi ja yksittäisten diojen tekstisisällön tiivistämisen. Sovimme myös Vantaan kaupungin ja Laurean logon lisäämisestä videolle sekä yhteystietojen täsmentämisen. Kävimme palautteen läpi ja teimme toiveiden mukaiset muutokset sisältöön.

Viimeisen arvioinnin olimme suunnitelleet toteuttavamme videoesityksen OneDrive-version perusteella sähköisesti. Tämä suunnitelma kuitenkin epäonnistui teknisistä syistä johtuen, kuten prosessin toteutuksessa kerroimme. Totesimme tässä vaiheessa, että palautteen kerääminen ei olisi ollut välttämätöntä, koska edellinen palautekaavakkeilla kerätty arvio prosessista ja produktista oli jo niin kattavaa ja hyvää. Tähän ajatukseen yhtyi myös työelämäkumppanimme.

Esittelimme lopullisen version työntekijöille 23.1.2017 ja pyysimme heiltä vapaamuotoista suullista palautetta opinnäytetyöprojektistamme. Lopullisen esittelyvideon arvioinnissa ja palautteessa pyysimme työntekijöiltä mielipidettä muun muassa Vantaan kaupungin ja Laurean logojen asettelusta videolla. Olimme sijoittaneet logot sekä ensimmäiselle että viimeiselle dialle. Heidän mielestään ne saivat jäädä molempiin, mikä oli omasta mielestämme hyvä ratkaisu. Aloitustia sai logojen myötä vähän ilmettä lisää. Sovimme myös musiikkiesityksen vuoksi Pilke-päiväkotien logon lisäämisestä viimeiselle dialle. Lisäksi työntekijät pyysivät

muokkaamaan yksilökohtaista hyvinvointityötä kuvaavan kaavion kahta tekstiä. Teimme tarvittavat muutokset. Kysyimme myös työntekijöiden mielipidettä lähteiden lisäämisestä esityksen loppuun. He kokivat, ettei se ole tarpeellista. Muutoin videositys hyväksyttiin sellaisenaan. Suullinen palaute työstä oli positiivista ja työntekijät olivat tyytyväisiä videoon. Hyvinvointityön työntekijät kehuivat erityisesti kuvia, joita oli vaihdettu edellisen arvioinnin jälkeen.

Emme keränneet arviota esittelyvideosta varsinaiselta kohderyhmältä, mutta opinnäytetyömme oponoijat kouluikäisten lasten vanhempina edustivat sitä. Heiltä saadun palautteen mukaan video oli sopivan mittainen, helposti katsottava ja myös videon visuaalinen ilme oli heidän mukaansa onnistunut.

5.2 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyöprojektissämme pyrimme huomioimaan hyvät eettiset tutkimus- ja tiedonhankintatavat. Tutkimusetiikalla käsitetään muun muassa yleisesti sovittuja pelisääntöjä suhteessa yhteistyökumppaneihin tai toimeksiantajaan. Hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti tutkijan tulee noudattaa eettisesti kestäviä tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä. Tiedonhankinnassa hyvä tieteellinen käytäntö on sitä, että tiedonhankinnan perustana on oman alan tieteellisen kirjallisuuden tuntemus ja muut asianmukaiset tietolähteet kuten ammattikirjallisuus sekä oman tutkimuksen analysointi. Tutkijan on hallittava tutkimusmenetelmät, tiedonhankinta sekä tutkimustulosten johdonmukainen tulkinta. (Vilkkä 2015, 41-42.)

Toimintamme eettisyyttä kuvasi työskenteleminen annettujen ohjeiden mukaisesti kunnioittaen yhteistyökumppaneiden toiveita ja näkemyksiä. Aloitimme opinnäytetyöhömmä liittyvän haastatteluaineiston keräämisen vasta saatuumme virallisen tutkimusluvan Vantaan kaupungilta. Haastatteluun osallistuminen oli työntekijöille vapaaehtoista ja he lupautuivat haastatteluun allekirjoittamalla haastattelusopimuksen (Liite 4.). Sopimuksessa kävi ilmi opinnäytetyömme tausta, tarkoitus, haastattelun sisältö sekä se, että tulemme käyttämään haastattelussa esille nousseita tietoja videon taustatekstin koostamiseen ja opinnäytetyöraporttiimme. Lisäksi sopimuksessa oli maininta haastatteluaineiston hävittämisestä työn päätyttyä. Eettisyys näkyi toiminnassamme muun muassa käyttämällä esittelyvideossa sellaista kuvamateriaalia, jossa ei esiinny henkilöitä ilman kuvauslupaa. Kuva, jossa näkyy lapsen kasvot, on valittu vapaasti käytettävissä olevista kuvavalikoimista Pixabay- kuvapalvelusta. Emme myöskään kuvanneet lapsia videolle. Huomioimme lisäksi työntekijöiden toiveen siitä, etteivät he esiinny omilla kasvoillaan videolla. Musiikkiesityksen liittämässä videoon huomioimme vaadittavat lupa-asiat.

Esimerkkinä hyvien eettisten periaatteiden noudattamisesta työskentelyssämme voidaan pitää muun muassa lasten hyvinvointia kuvaavien ajatusten keräämistä. Alkuperäinen ideamme oli

kerätä ajatuksia jostakin vantaalaisesta tai porvoalaisesta esikoulusta, mutta totesimme, että tähän tarvittaisiin todennäköisesti tutkimuslupa Vantaan tai Porvoon varhaiskasvatuspalveluihin. Tämän jälkeen päädyimme keräämään ajatukset omilta lapsiltamme, jolloin vältimme tutkimusluvun hakemisen varhaiskasvatuksesta.

Olemme pyrkineet opinnäytetyötä kirjoittaessamme valitsemaan asianmukaisen lähdekirjallisuuden ja lisäksi huolehtimaan lähdevitteiden merkitsemisen tarkkuudesta. Kuten Hirsjärvi ym. toteavat se ei kuitenkaan ole aina ongelmatonta. Yleisen ja erityistiedon suhde aiheuttaa välillä hämmennystä. Tieto, joka opintojen alussa on ollut erityistietoa, on opintojen kuluessa muuttunut oman alan yleiseksi tiedoksi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 111.) Toiminnallisen opinnäytetyön laatua tarkasteltaessa ratkaisevaa ei ole lähteiden määrä, vaan oleellista on lähteiden laatu ja soveltuvuus kyseiseen työhön. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 76.) Omassa opinnäytetyössämme olemme pyrkineet valitsemaan lähteet siten, että ne ovat mielestämme luotettavia ja palvelevat parhaalla mahdollisella tavalla työtämme.

Hanna Vilkkä korostaa, että tutkimuksessa tärkeä luotettavuustekijä on tutkija itse sekä hänen rehellisyytensä. Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa kohteena ovat tutkijan projektissaan tekemät teot, valinnat sekä ratkaisut. On tärkeää arvioida tutkimuksen luotettavuutta jokaisen tehdyn valinnan kohdalla. Tutkijan on pystyttävä kuvaamaan ja perustelemaan, millä kriteereillä hän on valintansa tehnyt, mitä tehdyt ratkaisut ovat olleet ja kuinka hän on päätenyt lopullisiin ratkaisuihinsa. Lisäksi tutkijan on kyettävä arvioimaan ratkaisujen tarkoituksenmukaisuutta ja toimivuutta suhteutettuna tavoitteisiinsa. (Vilkkä 2015, 196-197.) Projektimme luotettavuutta arvioitaessa oleellista oli oikean tiedon jakaminen videon avulla. Tämän varmistimme sillä, että sisältö toteutettiin ja arvioitiin yhdessä työelämän toimijoiden kanssa.

Esittelyvideon asiasisältö koottiin hyvinvointityön työntekijöiden haastatteluista, heidän koostamastaan materiaaleista ja Vantaan kaupungin esiopetuksen hyvinvointityötä ohjaavan käsikirjan pohjalta. Työelämäkumppanimme kanssa tehty aktiivinen yhteistyö ja aineiston arviointi varmistivat myös, etteivät omat ajatuksemme ja odotuksemme olleet liikaa ohjaamassa videon sisältöä. Tuomi ja Sarajärvi kuvaavat olevan vaarana, ettei tutkija ymmärrä tiedonantajaa itsenään, vaan suodattaa tiedonantajan kertomuksen omasta lähtökohdastaan. Tutkijan ajatteluun, tulkitsemiseen ja havainnointiin voi vaikuttaa muun muassa sukupuoli, ikä, kansalaisuus ja uskonto. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 135-136.)

Toiminnallisessa opinnäytetyössä tärkeänä tekijänä tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa pidetään tarkkaa dokumentaatiota projektin eri vaiheista. Tämä luo työlle uskottavuutta ja mahdollistaa lukijalle tehtyjen ratkaisujen tarkistamisen. Tehdyt ratkaisut täytyy pystyä perustelemaan. Päiväkirjaa suositellaan pitämään kaikesta projektiin liittyvästä toiminnasta. (Kananen 2014, 153.) Pidimme koko opinnäytetyöprosessimme ajan päiväkirjaa. Tämä toimi

meille muistina, jotta olisimme pystyneet tarvittaessa perustelemaan yhteistyökumppanillemme muun muassa arviointivaiheessa tehdyt muutokset.

Toikko & Rantanen toteavat, että kehittämistoiminnan yksi tärkein luotettavuuden arviointikriteeri on valmiin tuotoksen tai tutkimustuloksen käyttökelpoisuus. Kehittämistoiminnassa tuotteen tulisi olla hyödyllinen. Ei riitä pelkästään se, että toiminnan tuloksena syntynyt tieto on todenmukaista. (Toikko & Rantanen 2009, 121-122.) Omassa opinnäytetyössämme valmistuneen tuotteen hyödyllisyys ja käyttökelpoisuus toteutuvat mielestämme hyvin. Toikko & Rantanen puhuvat myös tutkimuksen vakuuttavuudesta, joka ilmenee tutkimusprosessin läpinäkyvyytenä. Tämä tarkoittaa muun muassa tutkijan tekemien valintojen ja tulkintojen näkyväksi tekemistä sekä aineiston ja siihen liittyvän argumentaation näyttämistä mahdollisimman avoimesti. Kirjoittajat jatkavat, että kehittämistoiminnan näkökulmasta edellä mainittuihin osatekijöihin voidaan vielä lisätä toimijoiden sitoutuminen prosessiin. (Toikko & Rantanen 2009, 123-124.) Vahva sitoutuminen työhön koko prosessin ajan itseltämme ja hyvinvointityön henkilöstöltä tukevat mielestämme tuotoksemme luotettavuutta ja vakuuttavuutta.

5.3 Ammattillinen kasvumme

Opinnäytetyömme yhtenä keskeisimmistä tavoitteista oli syventää tietämystä kuraattorin työstä. Koimme kuitenkin, ettei opinnäytetyömme antanut itsellemme kovinkaan paljon uutta tietoa kuraattorin työstä, mutta se mahdollisti tutustumisen laajemmin lasten ja nuorten hyvinvointia edistävään työhön. Hyvinvointityötä tekevien ammattilaisten työn erityispiirteet ja kunkin ammattiryhmän roolit tulivat selvemmiksi opinnäytetyöprosessin aikana. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain painottaman yhteisöllisen hyvinvointityön merkitys ja osuus hyvinvointityön toteuttamisessa korostui opinnäytetyöprosessin aikana itsellemme. Esittelyvideossa yhteisöllisen työn osuus on suurempi kuin olimme etukäteen olettaneet. Näemme opinnäytetyön aiheen selkeänä jatkumona valitsemallamme opintopolulla ja mahdollisessa työllistymisessä kuraattorin tehtäviin.

Opinnäytetyömme mahdollisti meille kokemuksen työelämälähtöisestä kehittämistyöstä. Työskentelymme oli palkitsevaa ja motivoivaa erityisesti siksi, että pystyimme projektimme kautta vastaamaan todelliseen työelämän tarpeeseen. Oli opettavaista nähdä, millaista on käytännössä tutkiva ja kehittävä ote työhön. Hyvinvointityön työntekijät antoivat innostavan esimerkin itsellemme oman työn kehittämisestä. Kehittämistyötä oli tehty jo ennen oman projektimme aloitusta ja se jatkui edelleen. Myös oman ammattitaidon jatkuvan ylläpidon ja kehittämisen tärkeys nousivat esille työntekijöiden haastatteluissa. Ammattikirjallisuuden lukeminen, seminaarit, luennot, keskustelut kollegojen kanssa sekä ajan hermolla pysyminen olivat työntekijöiden keinoja ylläpitää ja kehittää ammattitaitoaan. (Kuraattorin, Psykologin ja Terveystenhoitajan haastattelut 2016.)

Opinnäytetyömme haastoi meidät käyttämään nykYTEKNIikkaa ja antoi meille mahdollisuuden oppia sen hyödyntämisestä hyvinvointityössä ja sen kehittämisessä. Sen avulla voidaan muun muassa tehdä työtä näkyväksi ja vapauttaa työntekijöiden resursseja lapsille kohdistettuun hyvinvointityöhön. Koko toiminnallisen prosessin suunnittelu, toteutus ja arviointi opettivat meille työelämässä vaadittavia hyödyllisiä taitoja. Tärkeänä osa-alueena näemme tiimityöskentelytaitojemme kehittymisen. On tärkeää osata jakaa ajatuksia ja näkemyksiä, keskustella reflektiivisesti ja ottaa palautetta vastaan omasta työskentelystä. Tarvittaessa on myös oltava valmis tekemään muutoksia saadun palautteen mukaan.

Opinnäytetyöllemme asettama aikataulu oli tiukka. Aikataulun tiukkuus ei johtunut toimeksi-antajasta, vaan omista tavoitteistamme. Itse uskoimme koko ajan kykenevämmme toteuttamaan työn laaditun suunnitelman mukaan. Aikataulussa pysymisen kannalta haasteita asetti muun muassa opinnäytetyöprosessiin kuuluvien lupien saaminen. Ensimmäinen haaste oli opinnäytetyösuunnitelman laatiminen kahdessa viikossa, jotta saimme jätettyä tutkimuslupahakemuksen siten, että saisimme luvan marraskuun alkuun mennessä. Onnistuimme kaikista haasteista huolimatta pysymään asettamassamme aikataulussa. Tämä kuvaa hyvin yhteistyömme toimivuutta, organisointikykyämme sekä sinnikkyyttämme.

Opinnäytetyöprosessimme aikana saimme kokea monenlaisia onnistumisia, jotka vahvistivat omaa ammatillisuuttamme. Saimme tiimiltä paljon positiivista palautetta yhteistyötaidoistamme. Yhteistyötämme kehuttiin joustavaksi. Työntekijät olivat kokeneet, että olimme kuunnelleet heitä, tarkentaneet asioita aktiivisesti ja muokanneet videota heiltä saadun palautteen mukaisesti sekä tuoneet omia näkökantoja hyvin esille. Eräässä palautteessa todettiin seuraavasti: ” Teillä on rohkeaa reflektointia ja hyvää kykyä ottaa palautetta vastaan.” Tämä näkyi mielestämme opinnäytetyöprosessin aikana luontevana ja sujuvana yhteistyönä. Vahvuudeksemme näemme hyvän organisaatiokykyämme sekä päämäärätietoisien ja tehokkaan tapamme toimia.

6 Pohdinta

Pohdintaosuudessa tarkastelemme tuotoksellemme asettamien tavoitteiden toteutumista ja työskentelymme tarkoituksenmukaisuutta. Peilaamme ajatuksiamme muun muassa aiempien tutkimusten esiin nostamiin näkökulmiin. Lisäksi pohdimme työn kehittämiseen liittyviä asioita ja esitämme jatkotutkimusaiheita työllemme.

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tuottaa esittelyvideo Vantaan kaupungin hyvinvointityön näkyväksi ja tunnetuksi tekemiseksi muun muassa varhaiskasvatuksen kentälle sekä esiopetuksessa olevien lasten vanhemmille. Saimme koostettua esittelyvideon, joka luovutettiin hyvinvointityön työntekijöille. Opinnäytetyöprosessin aikana pääsimme näkemään Vantaan kaupun-

gin voimakkaan panostuksen esiopetuksessa tehtävälle hyvinvointityölle. Tätä todistaa esimerkiksi hyvinvointityöhön myönnetyt resurssit. Vantaalla on palkattu esiopetuksen hyvinvointityöhön uuden Oppilas- ja opiskelijahuoltolain voimaan astumisen jälkeen neljä kuraattoria ja kolme psykologia. Vantaalla panostaminen ennaltaehkäisevään ja yhteisölliseen työhön nousi esille myös Laura Revon tutkimuksessa ”Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy”. Kiusaamisen vastaista työtä oli Vantaan varhaiskasvatuksessa tehty esimerkillisen paljon. (Repo 2015, 100.)

Panostaminen yhteisölliseen ja ennaltaehkäisevään hyvinvointityöhön voi mielestämme olla yksi tekijä myös lastensuojelun kulujen ja tarpeen kääntämisessä laskuun. Lahtinen ja Haanpää kirjoittavat artikkelissaan, että uuden Oppilas- ja opiskelijahuoltolain säädökset eivät ole kyenneet reilussa vuodessa muuttamaan painotusta oppilashuollossa yksilökohtaisesta kohti ennaltaehkäisevää ja yhteisöllistä työtä. Artikkelin mukaan lastensuojelun kulut (-0,5 %) ja avohuollon asiakkuuksien (-3.3 %) määrä ovat kuitenkin kääntyneet Vantaalla pienin askelin laskuun. Haanpään ja Lahtisen mukaan kaikenlainen oppilaiden ja vanhempien osallisuutta lisäävä toiminta on hyvää yhteisöllistä oppilashuoltoa. Kodin ja koulun yhteistyötä on vahvistettava ja vertaistuen tarjoaminen myös vanhemmille on tärkeää. (Hakalehto 2015, 141-143.)

Esittelyvideon tavoitteena on lisätä vanhempien osallisuutta tarjoamalla tietoa saatavilla olevista palveluista, tuen eri muodoista ja vanhempien mahdollisuudesta osallistua lasten hyvinvointityön suunnitteluun ja toteutukseen. Jotta vanhemmat voivat saada kokonaiskäsityksen oppilashuollon palveluista, heille tulee antaa tietoa oppilashuollon palvelukokonaisuudesta, kuten etuuksista, palvelujen saatavuudesta, palveluihin hakeutumisesta ja niiden toimintaperiaatteista. Tiedon välitykseen voidaan käyttää useita eri kanavia. (Perälä ym. 2015. 65.) Haastatteluissa kaikki hyvinvointityön työntekijät toivat esille vanhempien kanssa tehtävät yhteisöllisen työn muodot. Vanhemmille on tarjolla erilaisia vertaistukiryhmiä, joissa heillä on mahdollisuus keskustella muun muassa erilaisista vanhemmuuteen ja lasten kasvatukseen liittyvistä teemoista. (Kuraattorin, Psykologin ja Terveystieteiden haastattelut 2016.) Nämä ryhmät vahvistavat omalta osaltaan kasvatuskumppanuutta ja lisäävät vanhempien osallisuutta. Vahvistamalla vanhempien osallisuutta voidaan vaikuttaa myös lapsen osallisuuden kokemukseen. Lapsen osallisuuden vahvistamisessa haastateltavat korostivat eri yhteisöllisen työn muotojen merkitystä. Näissä työmuodoissa nousi vahvasti esille yhteishengen vahvistamiseen ja ryhmäyttämiseen liittyvät teemat. Myös opinnäytetyömme osallisuutta käsittelevissä teorioissa korostettiin lapsen yhteisöön kuulumisen merkitystä osallisuuden tunteen välittäjänä. Tämä vahvistaa mielestämme yhteisöllisen hyvinvointityön tärkeyttä.

Videomme mahdollistaa tasapuolisen ja samanlaisen tiedon välittymisen kaikille vanhemmille esimerkiksi vanhempainilloissa. Alkuperäisen suunnitelmamme mukaan esittelyvideo oli tar-

koitus julkaista Vantaan kaupungin internet-sivuilla, jolloin se olisi ollut myös niiden vanhempien saavutettavissa, jotka eivät pääse osallistumaan vanhempainiltoihin eri syistä johtuen. Ursula Ylikosken Pro gradu- tutkimuksessa mukana olleet kuraattorit olivat sitä mieltä, että vanhempainillat tarjoavat hyvän mahdollisuuden esittäytymiseen ja tarjolla olevista palveluista kertomiseen. Tämän on koettu madaltavan vanhempien yhteydenoton kynnystä palveluihin. (Ylikoski 2013, 49.) Kehittämisehdotuksena meille heräsi ajatus, että Vantaan kaupungin kannattaisi selvittää Teoston kanssa musiikin käyttöön liittyvät lupa-asiat saadakseen luvan videon julkaisemiselle internet-sivuillaan. Jos video voitaisiin julkaista Vantaan kaupungin internet-sivuilla, hyvinvointityön työntekijöiden kannattaisi laatia palveluja kuvaava esite, jossa on mainittuna linkki esittelyvideoon. Esitettä voitaisiin jakaa kaikkien lasten mukana koteihin ja se voisi olla näkyvillä esiopetusryhmien ilmoitustauluilla. Videolinkin voisi lisätä myös Vantaan eskarien hyvinvointityön Facebook-sivuille. Ylikoski viittaa tutkimuksessaan vanhempiin, jotka eivät pääse aikataulullisista ongelmista johtuen vanhempainiltoihin. Hän mainitsee myös vanhemmat, jotka eivät ole kiinnostuneet tulemaan tilaisuuksiin. Hänen mukaansa olisi tärkeää löytää erilaisia keinoja, joilla tieto saavuttaisi kaikki vanhemmat. Tiedon välittäminen on yksi keino osoittaa vanhemmille halua pitää kaikki vanhemmat mukana koulun arjessa ja toiminnoissa. (Ylikoski 2013, 49.)

Hyvinvointityön esittelyvideon käyttäminen vanhempainilloissa voi omalta osaltaan keventää henkilöstön työtä ja vapauttaa resursseja, koska heidän ei välttämättä tarvitse aina olla itse paikalla kertomassa työstään. Olemme kuitenkin pohtineet jääkö videon avulla välitetty kuva hyvinvointityöstä perheille etäiseksi. Ajattelempa, että hyvinvointityön työntekijöiden olisi hyvä mahdollisuuksien mukaan jalkautua esittelemään itse työtään vanhempainiltoihin. Pohdimme myös videon kautta välitetyn tiedottamisen yksisuuntaisuutta. Myös Ylikosken Pro gradussa tuli esille tiedonannon yksipuolisuus. Vanhempainillat noudattavat lähes aina samaa kaavaa. Ammattilaiset puhuvat vanhemmille eikä vuorovaikutteisuutta synny. Tämä voi vaikuttaa siihen, että yhteistyö jää pintapuoliseksi ja heikoksi. (Ylikoski 2013, 15.) Videomme tarkoituksena on jakaa tietoa, välittää positiivinen kuva hyvinvointipalveluista sekä madaltaa kynnystä palveluihin hakeutumisessa. Koska videon käyttäminen ei mahdollista vuoropuhelua viestin välittäjän eli hyvinvointityön työntekijöiden kanssa, oli erityisen tärkeää panostaa videon välittämään mielikuvaan hyvinvointityöstä. Saamamme palautteen ja oman näkemyksemme mukaan onnistuimme positiivisen ja helposti lähestyttävän mielikuvan luomisessa.

Haastatellessamme hyvinvointityön työntekijöitä heidän rooleistaan hyvinvointityön tiimissä ilmeni, että terveydenhoitaja tekee hyvin vähän yhteistyötä muiden hyvinvointityön työntekijöiden kanssa. Hän toimii täysin irrallaan muusta esiopetusympäristöstä. (Kuraattorin, Psykologin ja Terveystenhoitajan haastattelut 2016.) Psykologien ja kuraattoreiden yhteistyö on luonnollisesti tiivistä, koska he muodostavat oman tiiminsä ja työskentelevät keskenään työpareina. Terveystenhoitajan haastattelussa nousi esille, että hänen vahvuutenaan on perheen

ja lapsen pitkäaikainen tuntemus, josta voisi olla hyötyä myös kuraattoreille ja psykologeille (Terveystoimittajan haastattelu 2016). Mielestämme hyvinvointityön työntekijöiden kannattaisi lisätä ja kehittää yhteistyötä keskenään. Voitaisiko tiiviimmällä yhteistyöllä ja kaikkien hyvinvointityön työntekijöiden erityisosaamista hyödyntäen tukea lasta ja koko perhettä kokonaisvaltaisemmin? Terveystoimittajan toimiminen muusta tiimistä erillään ilmeni myös omassa toiminnassamme. Unohdimme pyytää hänet mukaan ensimmäiseen videon esittely- ja arviointitapaamiseen, joka pidettiin kuraattoreiden ja psykologien tiimipalaverissa. Lähetimme videon terveystoimittajalle OneDrive-versiona arvioitavaksi.

Yhteistyön merkitys eri ammattilaisten välillä korostuu erilaisissa nivelvaiheissa esimerkiksi lapsen siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen. On hienoa, että uusi Oppilas- ja opiskelija-huoltolaki pyrkii varmistamaan oppilashuoltopalveluiden tuen jatkuvuuden esiopetuksesta toiseen asteen opintoihin saakka. Hyvinvointityön työntekijöiden rooli lapsen tukijana korostuu näissä tilanteissa. Tämä nousi esille myös hyvinvointityöntekijöiden haastatteluissa. On tärkeää, että tieto lapsen asioista siirtyy koululle erityisesti silloin, kun kyseessä on erityislapsi tai lapsella on oppimisen vaikeuksia. (Kuraattorin ja Psykologin haastattelut 2016.)

Opinnäytetyömme jatkotutkimusaiheena voisi olla esimerkiksi esittelyvideon vaikuttavuuden arviointi. Olisi mielenkiintoista selvittää vanhempien näkemyksiä videoviestinnän toimivuudesta tällaisten palveluiden tunnetuksi tekemisessä ja positiivisen mielikuvan välittämisessä. Olisi myös kiinnostavaa selvittää, madalsiko video yhteydenoton kynnyksiä. Lisäksi alkuperäinen opinnäytetyömme aiheeksi ehdotettu materiaalipankin kokoaminen yhteisöllisen työn välineistä ja menetelmistä olisi hyvä jatko hyvinvointityön kehittämiseksi. Työ mahdollistaisi varhaiskasvatuksen työntekijöiden osaamisen ja heidän käytössään olevien valmiiden menetelmien hyödyntämisen lasten hyvinvoinnin tukemisessa. Kaikkien työntekijöiden käytössä oleva yhteinen materiaalipankki voisi olla tukemassa hyvinvointityön painottumista ennaltaehkäisevään ja yhteisölliseen työhön.

Lähteet

Painetut

Hakala, J.T. 2004. Opinnäyteopas ammattikorkeakouluille. Helsinki: Gaudeamus kirja.

Hakalehto, S. (toim.) 2015. Lapsen oikeudet koulussa. Helsinki: Helsingin Kamari.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. 10., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hujala, E. & Turja, L. 2016. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kananen, J. 1. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylä: JAMK.

Kananen, J. 2. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: JAMK.

Keränen, V., Lamberg, N. & Penttinen, J. 2003. Digitaalinen viestintä. Jyväskylä: Docendo Finland.

Korkeila, S., Lammela, M. & Paananen, P. 2010. Suunnittele toteuta ja julkaise. Adobe Creative Suite -työnkulku. Jyväskylä: WSOYpro.

Nivala, E. 2006. Koulukuraattori nuoren maailmassa. Teoksessa Kurki, L., Nivala, E. & Sipilä-Lähdekorpi, P. Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Helsinki: FINN LECTURA. 101-164.

Lammi, O. 2009. Vaikuta visuaalisesti! Laadi selkeä esitys. Jyväskylä: WSOYpro.

Lämsä, A-L. 2013. Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Mäkitalo, A-R., Nevanen, S., Ojala, M., Tast, S., Venninen, T. & Vilpas, B. 2011. Löytöretkellä osallisuuteen. Kehittämistä ja tutkimusta päiväkodin arjessa 2. Socca.

Pesonen, E. 2007. Julkaisijan käsikirja. Jyväskylä: WSOYpro.

Repo, L. 2015. Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. 2., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampere University Press.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi

Sähköiset

Kahiluoto, T. 2012. Stm. Varhaiskasvatuksen siirto opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle. Viitattu 26.9.2016. <http://www.kunnat.net/fi/tietopankit/tapahtumat/aineisto/2012/siv-neuvottelu/Documents/Tarja%20Kahiluoto%2004102012.pdf>

Kasvatuskumppanuus. 2014. THL. Kasvatuskumppanuus vahvistaa kodin ja koulun yhteisvastuullista kasvatusta. Viitattu 29.1.2017. https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/kasvatuskumppanuus

Lehtipää, R. 2007. Päivähoidon ja vanhempien kasvatuskumppanuus pikkulapsiperheiden arjessa. Pro gradu- tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Psykologian laitos. Viitattu 29.1.2017. https://www.jyu.fi/ytk/laitokset/perhetutkimus/tutkimus/paletti/gradu_lehtipaa

Lapsen oikeuksien yleissopimus.1989. Unicef. Viitattu 11.10.2016. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön ja oppilashuolto. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle esiopetuksuudistuksen vaikutuksista ja asetettujen tavoitteiden toteutumisesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 11.10.2016. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/esiopetus/esiopetus_liitteet/valtioneuvoston_selonteko_eduskunnalle_esiopetuksuudistuksen_vaiikutuksista_ja_asetettujen_tavoitteiden_toteutumisesta/esiopetusselonteko.pdf

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. 1287/2013. Viitattu 26.9.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>

Oppilashuoltosuunnitelmat. Vantaa.fi. 2016. Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelma. Viitattu 12.10.2016. https://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/123442_Vantaan_esiopetuksen_opetussuunnitelma.pdf

Perusopetuslaki. 628/1998. Viitattu 26.9.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Perustuslaki. 11.6.1999/731. Viitattu 5.1.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

STM. 2015. Kuntainfo: Uusi soveltamisohje oppilas- ja opiskelijahuoltolainsäädännön toteuttamisen tueksi. Viitattu 31.1.2017. http://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/uusi-soveltamisohje-oppilas-ja-opiskelijahuoltolainsaadannon-toteuttamisen-tuek-1

Turja, L. 2011. Lapset osallisina- kohti uutta varhaiskasvatusta. Suomen varhaiskasvatus ry:n verkkolehti. Viitattu 13.1.2017. <http://eceaf.org/wp-content/uploads/2014/03/2011-3-Turja.pdf>

Vantaa.fi. 2014. Vantaan esiopetuksen opetussuunnitelman muutos. Viitattu 11.10.2016. https://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/117855_Ops_muutos_hyvinvointityo.pdf

Varhaiskasvatuslaki. 19.1.1973/36. Viitattu 11.10.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Stakes oppaita 56. Viitattu 11.10.2016. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2016. Määräykset ja ohjeet 2016:17. Viitattu 9.1.2017. http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Ylikoski, U. 2013. ”VEDETTÄIS YHTÄ KÖYTTÄ” Kodin ja koulun yhteistyö oppilashuollossa. Pro gradu- tutkielma. Lapin yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Rovaniemi. Viitattu 3.1.2017. <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/61473/Ylikoski.Ursula.pdf?sequence=2>

Julkaisemattomat

Esiopetuksen hyvinvointityön käsikirja. 2015. Vantaan varhaiskasvatus. Julkaisematon lähde.

Kuraattori. 2016. Kuraattorin haastattelu. 10.11.2016. Vantaa.

Psykologi. 2016. Psykologin haastattelu. 15.11.2016. Vantaa.

Terveystenhoitaja. 2016. Terveystenhoitajan haastattelu. 10.11.2016. Vantaa.

Teittinen, M. 2016. Palveluohjaaja. Laurea-ammattikorkeakoulu. Tikkurila. Vantaa.

Vantaan kaupunki, eskaritiimi. 2016. Esiopetuksen hyvinvointityö; psykologi- ja kuraattoripalvelut.

Vantaan kaupunki, sosiaali- ja terveystoimi. 2016. Esiopetuksen hyvinvointityön psykologin palvelut ja tehtäväkuva.

Liitteet

Liite 1 Prosessin arviointilomake	45
Liite 2 Produktin arviointikaavake	46
Liite 3 Opinnäytetyösopimus	47
Liite 4 Haastattelusuostumuslomake	49

Liite 1 Prosessin arviointilomake

Prosessin arviointilomake

1. Mitä mieltä olet keräämstämmme aineistosta? Vastaako se odotuksiasi tulevan videon sisällöstä? Onko se riittävän monipuolista? Tukeeko keräämämme aineisto haluttua kuvaa hyvinvointityön sisällöstä?
2. Mitä mieltä olet yhteistyöstämme? Olemmeko olleet riittävästi yhteydessä teihin? Olemmeko osanneet huomioida näkemyksenne riittävästi? Olemmeko pysyneet sovittussa aikataulussa?
3. Kehittämisehdotuksia opinnäytetyöprosessiimme?

Liite 2 Produktin arviointikaavake

Produktin arviointilomake

1. Mitä mieltä olet videon sisällöstä? Olemmeko osanneet koota mukaan työnkuvasi kanalta keskeiset asiat?
2. Minkälaisen mielikuvan video välittää hyvinvointityöstä katsojalle? Onnistuimmeko toivomustenne mukaisen rennon ja helposti katsottavan videon luomisessa? Olemmeko osanneet huomioida vanhempien näkökulman?
3. Mitä mieltä olet videon visuaalisesta toteutuksesta? Tukeeko se videon asiasisältöä?
4. Miten olemme onnistuneet tavoitteessa välittää mielikuva helposti lähestyttävistä hyvinvointityön palveluista?
5. Millaisia kehittämissuhteita sinulla olisi videon sisältöön ja visuaaliseen ilmeeseen liittyen?

Liite 3 Opinnäytetyösopimus

SOPIMUS OPINNÄYTETYÖSTÄ

1. SOPIJAPUOLET JA YHTEYSTIEDOT

1.1 Opinnäytetyön tekijä(t) ja yhteystiedot

Jaana Kittilä jaana.kittila@student.laurea.fi p. 050-3095519

Hanna Kankaanpää hanna.kankaanpaa@student.laurea.fi p. 0400-470819

1.2 Työelämän yhteyshenkilö ja yhteystiedot

Vastaava kuraattori Susanna Salmi

susanna.salmi@vantaa.fi ja puhelin: 050-3022783

2. OPINNÄYTETYÖ

2.1 Opinnäytetyön aihe ja tarkoitus ja jos on osa laajempaa hanketta, yhteys sen tavoitteisiin.

Tarkoituksena on tuottaa esittelyvideo Vantaan kaupungin esiopetuksen hyvinvointityöstä.

2.2 Opinnäytetyön toteutustapa

Perehdyimme hyvinvointityöhön tekemällä haastattelut yhdelle kuraattorille, psykologille ja terveydenhoitajalla. Haastattelun tavoitteena on saada kerättyä oleellinen tieto kunkin ammattiryhmän tehtävistä ja roolista esiopetuksen hyvinvointityössä. Tarkoituksena on kerätä myös materiaalia (slidet, kuvat) videon sisällöksi. Lisäksi toteutamme draaman keinoja hyödyntämällä jonkin hyvinvointityötä kuvaavaan videoon. Tästä aineistoista kokoamme videon sisällön.

2.3 Alustava aikataulu

Saatuamme tutkimusluvan lokakuun lopussa aloitamme toteuttamaan työskentelyä esittämämme suunnitelman mukaan. Marraskuussa keräämme aineistoa, toteutamme haastattelut ja kokoamme sisällön esityksiin. Joulukuun alussa teemme ensimmäisen powerpoint-version videosta arvioitavaksi ja joulukuun aikana muokkaamme powerpoint-esitystä, jonka pohjalta tehdään myös lopuksi videototeutus. Tammikuun alkupuolella esittelemme lopullisen toteutuksen työelämäkumppanillemme. Tavoitteenamme on, että opinnäytetyömme valmistuisi tammikuun loppuun mennessä.

2.4 Miten tuloksia tullaan hyödyntämään

Esittelyvideota tullaan käyttämään esimerkiksi esiopetuksen vanhempainilloissa. Videolinkki tulee myös Vantaan kaupungin nettisivuille.

Alustava opinnäytetyösuunnitelma liitteenä 1.

3. TYÖELÄMÄN YHTEYSHENKILÖN ROOLI OPINNÄYTETYÖSSÄ

Tausta-aineistojen materiaalien toimittaja, avustaminen haastateltavien hankinnassa, osallistuminen opinnäytetyön ohjaamiseen ja arviointiin

4. OPISKELIJAN VASTUUT

4.1 Sitoudun toimimaan tutkimus- ja ammattieettisten periaatteiden mukaisesti. Sitoudun pitämään luottamuksellisena tiedonhankinnan yhteydessä saamani yksityishenkilöitä koskevat tiedot ja sellaiset asiakirjat ja aineistot, jotka pitää niiden luonteen ja niihin liittyvän ilmeisen salassapitointressin vuoksi ymmärtää luottamuksellisiksi.

Tätä sopimusta on tehty kaksi samanlaista kappaletta, yksi kummallekin sopijapuolelle.

Vantaa 10.11.2016

Paikka ja päiväys

Osapuolten allekirjoitukset

Susanna Salo

Liite 4 Haastattelusuostumuslomake

Suostumus Vantaan kaupungin esiopetuksen hyvinvointityön esittelyvideon ammatinkuvaa syventävää haastattelua varten

Opinnäytetyömme tarkoituksena on tuottaa esittelyvideo Vantaan kaupungin esiopetuksen hyvinvointityöstä. Videon sisällöllisenä lähteenä tulee olemaan kuraattorin, psykologin ja terveydenhoitajan ammatinkuvaa syventävät haastattelut. Haastatteluissa pyrimme nostamaan kuraattorin, psykologin ja terveydenhoitajan työstä esille työntekijän näkökulmasta oleelliset tekijät omasta toimenkuvastaan. Haemme vastauksia muun muassa työtehtävien erityispiirteistä, omasta roolista esiopetuksen hyvinvointityön kentällä, asiakkaaksi hakeutumisen yleisimmistä syistä, yhteistyöstä vanhempien kanssa sekä odotuksista että haasteista liittyen esiopetuksen hyvinvointityöhön. Pyrimme nostamaan esille myös yhteisöllisen hyvinvointityön mahdollisuuksia ja havaittuja tarpeita.

Toteutamme puolistrukturoidut teemahaastattelut kunkin hyvinvointityön ammattiryhmän yhdelle edustajalle yksitellen. Nauhoitamme haastattelut, mutta emme litteroi emmekä analysoi aineistoa tarkemmin. Käytämme saamaamme haastatteluaineistoa videon sisällöllisenä lähteenä. Hävitämme nauhoitteet produktin valmistuttua. Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista.

Pyydämme ystävällisesti lupaa saada haastatella teitä videota varten.

Kiitos etukäteen!

Jaana Kittilä, Sosionomi opiskelija

Hanna Kankaanpää, Sosionomi opiskelija

Lupaudun haastateltavaksi ja annan luvan käyttää antamiani tietoja videon ja raportin sisällönä.
